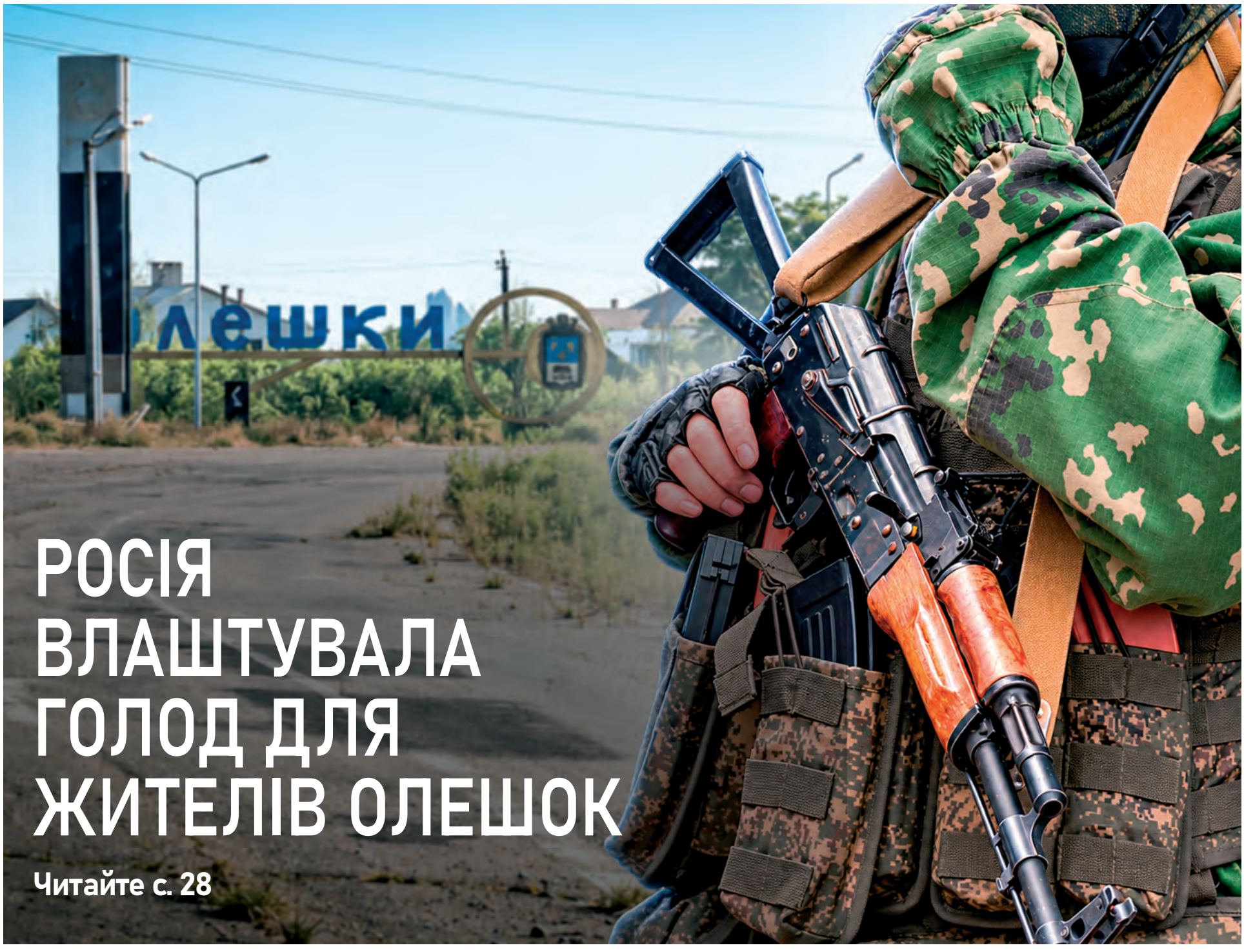
Тижневик «Міст» №40 (№1471) October 1, 2026

weekly.meest.com

MeestWeekly

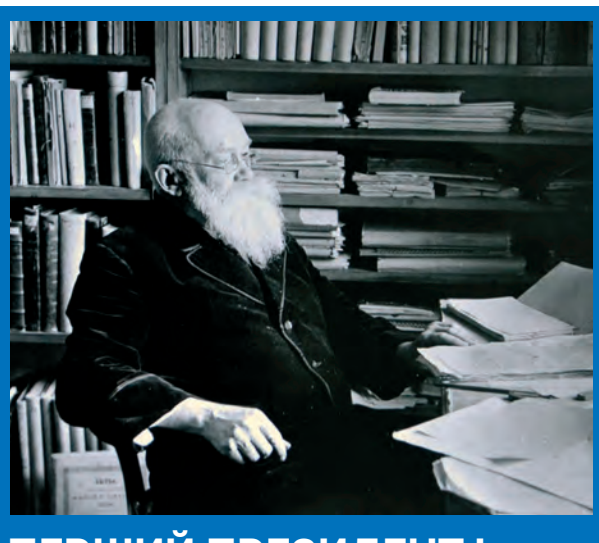
РОСІЯ ВЛАШТУВАЛА ГОЛОД ДЛЯ ЖИТЕЛІВ ОЛЕШОК

Читайте с. 28

У НАТО ГОТУЮТЬ ВІДСІЧ АГРЕСОРУ

Кремль намагається змусити Європу скоротити підтримку України с. 9

ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ І НАЙВИДАТНІШИЙ ІСТОРИК

До 160-ї річниці від дня народження Михайла Грушевського с. 25

A-TEAM Home Care

Over $2,000 in Bonuses

ЗАПРОШУЄМО НА РОБОТУ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ

З нами Ви можете заробляти більше!
Ви також можете доглядати
за своїми близькими та рідними.

☎ 215-302-9292

Happening LIST FINALIST BUCKS COUNTY'S BEST 2021 · the BEST 2019 Courier Times · the BEST 2020 Courier Times · Happening LIST FINALIST MONTGOMERY COUNTY'S BEST 2020

МОСКВА Й НЕ ДУМАЄ ВІДСТУПАТИ

Міністр закордонних справ РФ запевнив, що бойові дії не припинять

■ Євген Клен

Минулого тижня у Нью-Йорку відбулася Генеральна Асамблея та засідання Ради Безпеки (РБ) Організації Об'єднаних Націй (ООН).

Українська делегація демонстративно слухала виступ Сергія Лаврова, міністра закордонних справ Російської Федерації (РФ), під час засідання РБ через переклад. Останній виступав російською мовою, а промову тлумачили для всіх учасників засідання. Він виклав російську версію причин російсько-української війни: європейські держави створювали «антиросійську кампанію» і внаслідок цього Москва нібито була змушена розпочати повномасштабне вторгнення 2022 року. Лавров також сказав, що РФ не має наміру брати павзу в бойових діях на час перемовин. Водночас він стверджував, що Москва готова до перемовин задля досягнення того, що російська сторона називає «стійким і справедливим миром».

У відповідь Андрій Сибіга, міністр закордонних справ України, поставив Лаврову три незручні запитання, на які той відповів мовчанням: чому Путін не сяде за стіл перемовин із Володимиром Зеленським, аби припинити війну? заради чого Росія втратила «десятки тисяч солдатів», намагаючись захопити мізерні кілька квадратних кілометрів території? як сталося, що після заявленої на початку повномасштабного вторгнення мети захопити Київ «за три дні» через чотири роки удари відбуваються вже по Москві?

До Лаврова також звернувся Радослав Сікорський, міністр закордонних справ Польщі. Він закликав Москву припинити війну проти України й не наражати на небезпеку інші країни Європи. «Припини руйнувати майбутнє Росії, Сергію. Я знаю, що ти слухаєш. Скажи своєму начальнику, що досить», — звернувся він до російського міністра, який раніше покинув залу.

Сергій Лавров

Також головний польський дипломат наголосив, що російський диктатор не досяг поставлених цілей в Україні: «Росія ескалює цю безглузду колоніальну війну, бо більш ніж за чотири роки Путін нічого не досяг і потребує приводу для чергової хвилі мобілізації. Представникам РФ хочу сказати: ви намагаєтеся завоювати Донбас уже понад 12 років, а Київ — понад чотири. Вас зупинила героїчна Україна, яка генерує одну десяту валового внутрішнього продукту (ВВП) РФ, але Польща має майже половину вашого ВВП. А ВВП Європи вдесятеро перевищує ваш. ВВП НАТО перевищує ваш у 25 разів. Ви можете й надалі вбивати багато людей, але виграти не зможете».

А під час зустрічі з Марко Рубіо, державним секретарем США, глава російського зовнішньополітичного відомства говорив про «деструктивні дії Києва» через удари по об'єктах в РФ, що «впливає на світові енергетичні ринки».

Відтак Україна та міжнародні партнери зараз обговорюють варіанти часткового перемир'я з Росією: припинення ударів по енергетичній інфраструктурі та безпеку в акваторії Чорного моря. За словами президента Зеленського, морське перемир'я може охопити не лише зерновий коридор, а й транспортування енергоресурсів та продукції металургії. Він повідомив, що вже обговорив ці ініціативи з лідерами Туреччини, Єгипту, Індії та Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ), які висловили пряму зацікавленість у стабілізації ситуації на морі.

Український лідер заявив, що війну РФ проти України необхідно завершити, а одним із можливих кроків до деескалації може стати саме припинення ударів по енергетиці та критичній інфраструктурі. За його словами, наслідки повномасштабної війни вже вийшли далеко за межі безпосередніх бойових дій. Ідеться про людські втрати, руйнування міст і сіл, загрози продовольчій безпеці, проблеми в енергетиці та стрімкий розвиток військових технологій.

Президент наголосив, що Україна від початку повномасштабного вторгнення прагнула миру та пропонувала дипломатичні шляхи завершення війни й гарантування безпеки. Наразі ж триває діалог із Дональдом Трампом щодо можливих рішень, які мали б наблизити мир. «Рішення існують. Ми готові працювати над цим», — запевнив він і додав, що через розвиток технологій змінився сам характер війни.

Крім того, глава української держави припустив, що тристороння зустріч між ним, Дональдом Трампом і Путіним із потенційним реальним результатом може відбутися в грудні ц. р. в Маямі під час саміту G20. На думку Зеленського, запропонований США формат може стати можливістю для результативного діалогу за участю Трампа, а також представників Європи, Китаю, Індії та країн Близького Сходу. Він оголосив, що Київ готовий підтримати такий формат.

Сполучені Штати офіційно запросили російського диктатора на згаданий саміт. За словами Рубіо, США відкриті до діалогу з РФ. Він нагадав, що Трамп і Путін уже щонайменше десять разів спілкувалися телефоном. «Ми вважаємо, що для нього буде нагода поспілкуватися не лише з президентом, а й з іншими світовими лідерами. Сподіваємося, що він прийме це запрошення», — сказав держсекретар. Водночас він зазначив, що зустрічі Трампа та Путіна має передувати чимало зусиль, аби забезпечити конкретний результат.

У відповідь Дмитро Пєсков, прессекретар Кремля, відмітив, що Москва вдячна за запрошення Путіна на саміт G20 у США: «Ми бачили цю заяву і приймаємо це запрошення із вдячністю. Безумовно, воно буде розглянуте й у відповідний час ми вже відповідними каналами з американцями проговоримо можливість скористатися цим запрошенням».

А президентові України Кремль порадив приїхати до Москви й пообіцяв йому «гарантії безпеки», хоча «передумови для мирного треку відсутні».

Тим часом глава Білого дому запропонував свої три кроки для деескалації війни: енергетичне перемир'я, відновлення зернового коридору та зустріч США—Україна—РФ. Можливим місцем проведення зустрічі він назвав Абу-Дабі (ОАЕ).

На тлі цих подій російський академік Сергій Глазьєв та олігарх Костянтин Малофєєв рекомендували знищити Starlink, підірвавши усі його супутники на орбіті. Ще вони розглядають створення хаосу на орбіті невибірковими засобами ураження. Зокрема, ідеться про платформи, що можуть викинути на орбіту сотні тисяч металевих кульок. Зіткнення з таким елементом гарантовано знищує або виводить із ладу сонячні батареї та електроніку супутника. Тоді спрацює ефект Кесслера — лавиноподібне руйнування всього, що перебуває на цій висоті. Друзі Путіна також уважають, що РФ здатна перетяти канали зв'язку на дні океанів, аби порушити роботу дата-центрів. Наразі ж почалися російські атаки на дата-центри українських компаній, що може відбитися на постачанні інтернету. Зараз атаки відбуваються переважно на київських провайдерів, але експерти не виключають їхнього поширення і на Західний регіон України.

MeestWeekly

**The Ukrainian Canadian weekly established October 1997 in Toronto, Canada, by Meest Corporation Inc.
President Rostyslav Kisil**

Український громадсько-політичний незалежний тижневик, заснований корпорацією «Міст» у жовтні 1997 року в Торонто, Канада. Президент Ростислав Кісіль

**Published in Thursdays (52 issues a year) by Meest Media Corporation.
The publisher may not have the same standpoints with the author of a printed material. Authors of printed materials are fully responsible for the content. Advertisers are responsible for the content of their commercial ads.**

Видає корпорація «Міст Медіа».
Виходить щочетверга (52 рази в рік).
Редакція не завжди поділяє погляди авторів матеріалів. Надіслані до редакції рукописи не рецензуються. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несуть рекламодавці.

Editor: Ivan Besiada
Редактор: Іван Бесяда
Executive editor: Eugene Tarnavsky
Виконавчий редактор: Євген Тарнавський

Editorial Office/Адреса редакції:
Meest Media Inc.,
Адміністрація: 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854. Tel.: 862-682-4224
E-mail: newspaper.usa@meest.com.
Сайт: https://weekly.meest.com/us

**Advertising in USA:
Реклама в США:
908-937-6342**

**Advertising in Canada:
Реклама в Канаді:**
classified ad (дрібні оголошення)
(416) 236-2007 ext. 3
advertising department (реклама)
(416) 236-2007 ext. 2

Postmaster (USA), send address changes to:
Meest Media Inc., 600 Markley Street,
Port Reading, NJ 07064
USA Publication Mail Products USPS 019943.
Periodical postage paid at Elizabeth, NJ

Single copies: Price negotiable;
Mail subscriptions: In USA: $85/year, $55/half of year.

**Ціна одного числа договірна.
Поштова достава**
у США: $85/рік, $55/пів року.

**Please, pay your subscription to:
Чеки й грошові перекази висилати:**
Meest Media Inc., 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854

У тижневику також використані повідомлення кореспондентів інформаційних аґенцій та інтернет-порталів Zaxid.net, УНІАН, Укрінформ, «Українська правда», «Кореспондент», ТСН, «Вголос», «Львівський портал» та OBOZ.ua

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

Тепер важливіше, чиї БпЛА будуть ефективнішими

■ Євген Клен

Підрозділи Головного управління розвідки Міністерства оборони України виявили в Чорному морі російський безекіпажний катер, після чого розпочався бій. Український Sargan 3000, обладнаний автоматичною туреллю RWS Protector 12,7 mm, успішно знищив ворожу ціль. «Це перший в історії морський бій між безекіпажними катерами», — констатували у Військово-морських силах України.

Sargan 3000

ІННОВАЦІЇ

Та зараз Російська Федерація (РФ) суттєво вдосконалила ведення війни й дедалі активніше поєднує величезні промислові ресурси з технологічними інноваціями. Україна ж ризикує наштовхнутися на нову фазу війни, до якої сама не має достатнього промислового ресурсу. Про це заявив Ерік Шмідт, колишній генеральний директор і голова правління Google, а тепер голова Спеціального проєкту конкурентних досліджень. Протягом війни він не раз відвідував Україну й працював над розвитком передових військових технологій. Остання ж поїздка справила на нього особливо тривожне враження.

Разом із колегами він їхав потягом зі Сходу України до Києва, коли отримав попередження про запуск десятків російських балістичних ракет. Після прибуття до столиці люди спустилися до підземного укриття. За кілька хвилин неподалік пролунала серія вибухів. «Я повернувся більш стурбованим, ніж будь-коли з перших днів вторгнення», — зазначив експерт.

За його словами, протягом значної частини війни Україна мала важливу перевагу — здатність швидко адаптуватися до змін на полі бою. Українські інженери могли створити нову зброю або систему, випробувати її безпосередньо на фронті й удосконалити впродовж кількох тижнів. Децентралізована взаємодія військових, інженерів та оборонних компаній дозволяла Україні діяти швидше за російську військову бюрократію.

Однак ця перевага стрімко скорочується. Зокрема, після появи українських перехоплювачів, здатних знищувати російські ударні безпілотні літальні апарати (БпЛА), РФ узялася використовувати швидші реактивні версії таких дронів.

Саме тому Шмідт уважає, що Україні недостатньо просто створювати нові технології. «Блискучий БпЛА, випущений сотнями, цікавий, але хороший дрон, випущений сотнями тисяч, — це те, що змінить перебіг війни», — пояснив він.

За спостереженням фахівця, українські військові уже мають ситуацію, коли доводиться обирати цілі через нестачу БпЛА й інших засобів ураження. Він наголосив, що Україна має інженерів, бойовий досвід і здатність швидко створювати нові рішення, але їй бракує промислових потужностей для масштабування виробництва.

Тож Захід має значно активніше долучитися до виробництва озброєння для України. Ідеться, зокрема, про перехоплювачі, боєприпаси, далекобійну ударну зброю та інвестиції в розширення українського оборонного виробництва.

ВИКЛИКИ

Колишній керівник Google описав сучасне поле бою в Україні як простір, де технології змінюються надзвичайно швидко. Командири можуть перебувати глибоко під землею та керувати операціями за допомогою інформації від численних сенсорів. Тисячі БпЛА одночасно здійснюють розвідку, передають припаси й атакують військових і техніку. Пересування відкритою місцевістю стало надзвичайно небезпечним. На моменти переміщення військових між позиціями можуть припадати до 80 % утрат.

Технологічне протистояння тепер відбувається практично безперервно. БпЛА, що зараз демонструє високу ефективність, через кілька місяців може стати майже марним через зміну радіочастот, появу нових засобів радіоелектронної безпеки або швидших перехоплювачів.

Водночас РФ готується до подальшої мобілізації та нарощує виробництво озброєння. Особливо небезпечною експерт назвав майбутню зиму. Москва вже використовує удари по енергетичній інфраструктурі, щоб створити для України масштабні проблеми з електропостачанням.

Своєю чергою український авіаційний експерт Богдан Долінце поінформував, що РФ нарощує випуск реактивних дронів, обсяги виробництва яких, за оцінками, уже сягають до тисячі одиниць щомісяця. Він також відмітив, що Кремль намагається побудувати так звану малу систему протиповітряної оборони (ППО) за українським взірцем — із мобільними вогневими групами, озброєними великокаліберними кулеметами та переносними зенітно-ракетними комплексами для перехоплення повітряних цілей. «Росія, на жаль, теж не стоїть на місці. Вона вдосконалює роботу своєї системи ППО, намагаючись упровадити досвід України», — наголосив фахівець.

Іще одним елементом цієї тактики, за його словами, стало частіше залучення бойових бортів. «РФ масштабує застосування пілотованої авіації: гелікоптерів Мі-28, літаків Су-34, Су-35 — для перехоплення повітряних цілей», — відзначив експерт.

На його думку, окремим викликом також залишається масштабування Росією виробництва реактивних БпЛА і надлегких крилатих ракет. «Ми бачимо, що кількість вироблених реактивних дронів, за різними оцінками, сягає до 1 тис. одиниць на місяць. І це, мабуть, один із найбільших викликів», — сказав Долінце.

Україна, за його словами, однією з перших почала створювати подібні платформи — «Паляницю» та «Пекло». Проте вивести їхнє виробництво на потрібний рівень наразі не вдалося, тоді як ворог може суттєво наростити масштаби.

ПРОБЛЕМА

Тим часом в Україні залишається значним масштаб самовільного покидання частини: ідеться приблизно про 400 тис. випадків. Ключовою проблемою є те, що держава бореться з наслідками, а не з причинами, які спонукають військових піти на такий крок. Про це розповів Ігор Луценко, командир підрозділів операторів БпЛА та засновник Центру підтримки аеророзвідки. Серед таких причин військовий назвав труднощі адаптації новобранців під час навчання, конфлікти з командуванням, складність переведення між підрозділами, а також питання грошового забезпечення. «Найбільше втікає людей на етапі навчального центру, коли психологічно непідготовлених військовослужбовців намагаються зробити піхотинцями», — роз'яснив сержант.

При цьому особливу увагу він звернув на проблему переведень, багато з яких відбувається через конфлікти. І зауважив, що навіть за згоди командирів підрозділів процедура може тривати місяцями, хоча швидке вирішення цього питання могло б усунути клопоти. «Теперішня система переводів — це все ще повільне пекло. Навіть коли обидва командири (той, хто відпускає, і той, що приймає) згідні, система все одно може місяцями блокувати перехід», — прокоментував військовий.

Окремо він порушив питання виплат військовим: обсяг грошового забезпечення протягом війни не переглядали відповідно до рівня інфляції. «Можливо, хтось здивується, але солдатам потрібні гроші, бо в них є сім'ї. І ті копійки, які їм зараз платять, це знущання, яке рік від року стає все болючішим і принизливішим», — висловився воїн.

А Михайло Цимбалюк, народний депутат України, додав, що зарплату військовим не підвищать і 2027 року: уряд заклав базове забезпечення військового у сумі 20 тис. грн.

ДО СЛОВА

В Організації Об'єднаних Націй (ООН) розглядають можливість перемістити свої запаси гуманітарної допомоги Україні під землю, щоб захистити їх від російських ударів. Про це повідомив Матіас Шмале, координатор ООН з гуманітарних питань в Україні. «Усе дужче відчувається, ніби лінія фронту зміщується в повітрі, — зауважив він. — А ситуація з російськими обстрілами призвела до зростання фінансових ризиків для платників податків країн-донорів, коштом яких закуповують гуманітарну допомогу ООН та інших міжнародних місій». Посадовець додав, що такі видатки не передбачалися в початковому бюджеті допомоги організації на 2026 рік, який становить 2,3 млрд USD.

ВІЙНА БЕЗ ПЕРЕМОГИ

Експерти сподіваються на перемовини між США, Україною та РФ

■ Петро Йосип

Марко Рубіо, державний секретар США, заявив, що війна закінчиться не військовою перемогою однієї зі сторін, а завдяки домовленості, досягнутій шляхом перемовин, бо ця війна — не на користь жодній зі сторін. «Тож зупинити її цілком логічно. На жаль, у зовнішній політиці та в таких питаннях, як це, іноді те, що здається логічним, не обов'язково стається, — зауважив він. — Ми будемо готові це зробити, де б не з'явилася можливість змінити ситуацію на краще та подолати розбіжності між цими двома сторонами».

ЗДОБУТТЯ ПЕРЕВАГИ

Девід Петреус, колишній директор ЦРУ, вважає, що російсько-українська війна наближається до моменту, коли вирішальне значення матиме здатність сторін адаптуватися до нових умов і масштабувати власні військові розробки. Він зазначив, що протягом значної частини війни однією з головних переваг України залишалася її здатність швидко вчитися. Українські військовослужбовці, інженери, представники розвідки й оборонні підприємства могли оперативно усувати проблеми, знаходити рішення, перевіряти їх безпосередньо на полі бою та вносити необхідні зміни.

Проте сама адаптація ще не означає отримання переваги. Вона стає справді ефективною лише тоді, коли нові розробки потрапляють на передову достатньо швидко та в необхідній кількості, щоб реально впливати на співвідношення сил.

Генерал визнав, що Російська Федерація (РФ) також покращила власні військові можливості та паралельно наростила обсяги оборонного виробництва. Однак Україна намагається відповідати на ці зміни й не дозволити РФ отримати вирішальну перевагу.

Й українська стратегія перемоги насамперед передбачає недопущення великих успіхів російської армії. Експерт зауважив, що ефективна оборона на землі в поєднанні з безпілотними літальними апаратами (БпЛА), високоточною зброєю, системами управління боєм і протиповітряною обороною (ППО) уже не раз дозволяла стримувати наступ російських військ.

Іще одним важливим напрямом воєнної кампанії ексдиректор ЦРУ назвав ізоляцію окупованого Криму. І наголосив на військовому та символічному значенні півострова для РФ. За його словами, Україна поступово перетворює те, що російський диктатор уважає «перлиною» свого завоювання, на додатковий тягар. «Ефект має кумулятивний характер. Кожен пошкоджений нафтопереробний завод (НПЗ) або знищена система ППО створює витрати, які Москва змушена компенсувати. А кожен крок у відповідь створює нову потенційну ціль», — констатував експерт.

ДВІ СТРАТЕГІЇ

Українське військове керівництво розуміє, що одного лише утримання фронту недостатньо. Тому, за словами генерала, Україна дедалі активніше використовує далекобійні удари по російських НПЗ, логістичних центрах і складах із боєприпасами.

Водночас він звернув увагу на фінансову вразливість України. За оцінками українського уряду, дефіцит фінансування оборони становить 27 млрд USD. Петреус відмітив, що цей фактор має принципове значення, адже масштабування військових технологій є не меншою мірою фінансовою проблемою, ніж технологічною.

Україна, на його переконання, здатна створити ефективний перехоплювач або далекобійний БпЛА, але технологічна перевага матиме реальний вплив лише за умови, що такі системи можна буде виробляти, постійно вдосконалювати й оперативно замінювати тисячами одиниць. Саме тому війна дедалі дужче перетворюється на протистояння двох різних підходів до перемоги.

Кремль розраховує на те, що людські ресурси України, її ППО, інфраструктура, фінансові можливості та західна допомога вичерпаються раніше, ніж російські. Українська ж стратегія полягає в тому, щоб не дозволити РФ досягти вирішальних успіхів і водночас завдавати їй військових, економічних і політичних утрат. «Жоден із цих результатів не є заздалегідь визначеним. Україні не потрібно завойовувати Москву. Їй потрібно продемонструвати, що Росія не може просуватися вперед із прийнятними витратами, що український військовий та економічний тиск може тривати і що західна підтримка зберігатиметься. Європейські партнери Києва можуть допомогти забезпечити останнє, розглядаючи оборонно-промислову базу країни як продовження своєї власної», — додав генерал.

Девід Петреус

На його думку, посилення економічного тиску має доповнювати військові зусилля України. Ідеться, зокрема, про обмеження російських доходів від експорту енергоресурсів і перекриття міжнародних мереж, що забезпечують фінансування війни Путіна. Петреус переконаний, що закон Ліндсі Ґрема про «пекельні» санкції проти РФ міг би посприяти цьому. «Мета полягає не в тому, щоби покарати росіян, а в тому, щоб змінити розрахунки Путіна. Серйозні перемовини стануть можливими, коли він дійде висновку, що ще один рік війни радше ослабить Росію, ніж зміцнить її», — пояснив ексдиректор ЦРУ.

Підсумовуючи, він підкреслив, що важливішим результатом війни може стати поява суверенної України, яка буде ще тісніше інтегрована з Європою та матиме найдосвідченіші й найздібніші збройні сили на континенті.

ВОРОГ ВЖЕ У ЄВРОПІ

Тим часом британська The Telegraph написала, що колишніх військових західних спецпідрозділів могли залучати до підготовки російських громадян і чинних військовослужбовців у приватних тренувальних таборах у Європі. Частина цих людей могла згодом брати участь у війні проти України.

За даними видання, оцінювання проводили для розвідувальних структур альянсу «П'ять очей». У документі, копію якого має редакція, нібито з «високим ступенем упевненості» йдеться про те, що західних військових ветеранів вербували як інструкторів для росіян.

Службова записка ґрунтується на розмовах із двома колишніми військовими австралійського спецназу та чинним резервістом. Вони стверджують, що отримували пропозиції працювати інструкторами в тренувальних центрах у Болгарії та Сербії, де серед клієнтів нібито були громадяни РФ.

Окрему увагу в документі зосередили на тренувальному центрі Alfa-Metal у Меджделі на півночі Болгарії. У записці вказується, що серед інструкторів центру могли бути колишні представники британської SAS, австралійського полку командос, американських правоохоронних органів і спецпідрозділів Військово-морських сил США.

Alfa-Metal пропонує, зокрема, підготовку бійців і поглиблені снайперські курси. Вартість окремих програм становить близько 4 тис. EUR з людини. Їх рекламують для майбутніх солдатів приватних військових компаній, охоронців і фахівців корпоративної безпеки.

Як зазначено у службовій записці, після повномасштабного вторгнення РФ до України приватні тренувальні табори у Європі нібито продовжували приймати громадян РФ, зокрема на курси зі сучасної тактики ближнього бою.

На сайті Alfa-Metal також розміщували зображення зі символікою SAS, а близько шести місяців тому компанія публікувала в LinkedIn вакансію для інструктора з досвідом служби в британському спецпідрозділі. Водночас сама компанія ці твердження категорично заперечує. Представники Alfa-Metal заявили журналістам, що після початку повномасштабної війни не тренували громадян РФ і ніколи не наймали колишніх військових SAS для їхньої підготовки.

Та видання звернуло увагу на можливі зв'язки Alfa-Metal із російською приватною охоронною компанією Alfa Region, що базується у Санкт-Петербурзі. У матеріалах Alfa Region раніше рекламували тренувальні курси за участю інструкторів із досвідом служби у спецпідрозділах і поліції Болгарії, США, РФ, Греції, Ізраїлю та України.

«КАРФАГЕН» У ПРОКУРАТУРІ

У чому завинив генеральний прокурор Кравченко

■ Мирослава Бзікадзе

Справа «Карфаген», обшуки в Офісі генерального прокурора України (ОГПУ), відставка Руслана Кравченка та затримання його соратника Сергія Кропиви перетворилися на одну з найгучніших криз у правоохоронній системі України.

ІЗ ЧОГО ВСЕ ПОЧАЛОСЯ

Операція з промовистою назвою «Карфаген» починалася як розслідування діяльности групи посадовців, яких Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціальна антикорупційна прокуратура (САП) запідозрили в «дахуванні» шахрайських кол-центрів. Але за кілька днів історія вийшла за межі кримінального провадження.

На початку вересня НАБУ і САП провели масштабну операцію в ОГПУ. Одним зі затриманих став Сергій Кропива, заступник начальника департаменту міжнародно-правової співпраці відомства. За версією слідства, Кропива, якого на записах НАБУ називають Канцлером, міг очолювати злочинну організацію, яка системно отримувала гроші від шахрайських кол-центрів.

У матеріалах справи йдеться про те, що група нібито забезпечувала безперешкодну роботу кол-центрів, які ошукували громадян України й інших країн. Тим, хто не погоджувався платити, могли створювати проблеми — зокрема, проводити показові обшуки й інші слідчі дії. НАБУ і САП також заявили про легалізацію більш ніж 89,9 млн грн, отриманих злочинним шляхом. А до ОГПУ прийшли з обшуками.

ТАЄМНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Формально Кравченко не є підозрюваним у справі «Карфаген». Reuters повідомила, що його не звинувачували й не називали підозрюваним. Сам Кравченко заперечував будь-яку причетність до діяльности кол-центрів. Але проблема для генпрокурора полягала в іншому.

Один із ключових фігурантів справи працював у підпорядкованій йому структурі. Ба більше, у матеріалах, які розглядали під час обрання запобіжних заходів, слідство порушувало питання про зв'язки Кропиви з оточенням Кравченка. Зокрема, у матеріалах справи йдеться про листування, з яких, за версією слідства, випливає його участь у ремонті будинку Кравченка. Це ще не доводить злочинної причетности самого генпрокурора, але саме такі деталі зробили історію політично та репутаційно вибуховою.

7 вересня Кравченко подав заяву про відставку. Спершу він характеризував ситуацію як політичний тиск і заявляв про незгоду з висунутими претензіями. Однак за тиждень ситуація змінилася радикально.

14 вересня Кравченко оголосив, що підписав підозру директору НАБУ Семену Кривоносу. Це стало своєрідним поворотом сюжету: замість того щоб залишатися головним об'єктом політичних претензій через скандал у власному відомстві, генпрокурор вийшов із прямим звинуваченням на адресу керівника головного антикорупційного органу.

За словами Кравченка, Кривоносу нібито інкримінували підроблення офіційних документів для отримання неправомірної вигоди в особливо великому обсязі. Окремо генпрокурор говорив про проблеми навколо усиновлення Кривоносом дитини 2009 року.

Кравченко також звинувачував НАБУ і САП у тому, що під час обшуків у межах «Карфагена» вони нібито отримали доступ до матеріалів інших кримінальних проваджень і намагалися використати їх для блокування розслідувань щодо самих антикорупційних органів.

Але тут сталася принципова річ. ОГПУ офіційно вказав, що Кривоносу про підозру не повідомляли. Тобто між публічною заявою самого Кравченка й офіційною позицією прокуратури виникла очевидна суперечність. НАБУ і САП також відкинули звинувачення Кравченка.

ЧОМУ ВТРУТИВСЯ ПРЕЗИДЕНТ

Після заяви Кравченка Володимир Зеленський наголосив, що в генпрокурора тепер лише один шлях — звільнення, і закликав Верховну Раду України (ВРУ) невідкладно підтримати це рішення. Того ж дня глава держави своїм указом відсторонив Руслана Кравченка від посади. 15 вересня 317 народних депутатів дали згоду на його звільнення. Відтак президент підписав указ про звільнення Кравченка. 17 вересня виконання обов'язків генпрокурора поклали на Антона Ковальського.

Окремим сюжетом став виїзд тепер уже колишнього генпрокурора за кордон у ніч на 14 вересня — буквально в день, коли

Руслан Кравченко

він заявив про підозру Кривоносу. Кравченко пояснював поїздку службовим відрядженням до Парижа (Франція). За даними ОГПУ, його відрядження завершилося 18 вересня.

Однак після цього він в Україну не повернувся і на роботу не вийшов. 21 вересня Кравченко подав заяву про звільнення з органів прокуратури, а Антон Ковальський підписав відповідний наказ. Таким чином, історія завершилася для Руслана Кравченка не просто втратою посади генерального прокурора. Він остаточно покинув систему прокуратури.

Але що ж буде з Кропивою? Це одна з найбільш незручних частин історії. Після початку скандалу Кравченко заявляв про необхідність кадрових рішень, однак уже після його звільнення стало відомо, що Кропива певний час формально залишався працівником ОГПУ.

За даними Центру протидії корупції, попри статус підозрюваного і рішення Вищого антикорупційного суду (ВАКС) про тримання під вартою з альтернативою застави у 120 млн грн, його не одразу звільнили або відсторонили від посади. Ковальський зазначив, що має намір завершити службові та кадрові процедури щодо працівників прокуратури, пов'язаних з обставинами, що розслідують у межах «Карфагена». Водночас він акцентував на презумпції невинуватости.

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ ДЛЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Наразі можна говорити щонайменше про кілька наслідків. Перше: НАБУ отримало дуже чутливе провадження проти працівників прокуратури. «Карфаген» демонструє, що розслідування НАБУ і САП безпосередньо зачепило керівну ланку ОГПУ. Тепер від результатів слідства залежатиме, чи перетворяться підозри на доведені в суді факти.

Друге: конфлікт між прокуратурою та антикорупційними органами вийшов у публічну площину. Заява Кравченка щодо Кривоноса стала безпрецедентною відповіддю генпрокурора на дії НАБУ. Але оскільки ОГПУ згодом запевнила, що підозру Кривоносу не вручали, саме ця частина історії потребує особливої уваги до документів та процесуальних рішень, а не лише публічних заяв сторін.

Ковальський уже поінформував про співпрацю з НАБУ і САП та про завершення карних процедур щодо працівників, яких стосуються обставини «Карфагена». Тепер ключове питання — не заяви, а конкретні рішення.

Чи будуть звільнені або відсторонені інші фігуранти? Чи отримає слідство доступ до всіх необхідних матеріалів? Чи буде встановлено, хто і на якому рівні міг забезпечувати роботу схеми? І головне — чи дійде справа до суду з доказами, які витримають перевірку?

У центрі «Карфагена» є значно ширше питання: чи могла всередині державної правоохоронної системи існувати схема, що дозволяла шахрайським кол-центрам працювати за гроші й уникати системного переслідування? На це має відповісти слідство і, зрештою, суд.

Водночас інша частина історії вже має встановлений політичний результат: Кравченко втратив посаду генпрокурора, а також статус прокурора. Його конфлікт із Кривоносом «Карфаген» не зупинив. Навпаки, після зміни керівництва ОГПУ справа перейшла на новий етап.

І тепер головна інтрига полягає не в тому, хто кого гучніше звинуватив, а в тому, чи зможуть НАБУ, САП та прокуратура довести всю вертикаль можливих зв'язків — від безпосередніх виконавців до тих, хто міг створювати їм умови для роботи.

ХРОНОЛОГІЯ «КАРФАГЕНА»

4 вересня — НАБУ і САП проводять масштабні обшуки в ОГПУ. Затримують Кропиву.
6 вересня — ВАКС обирає Кропиві запобіжний захід.
7 вересня — Кравченко подає заяву про відставку.
14 вересня — Кравченко заявляє про підозру директору НАБУ Кривоносу. Зеленський відсторонює генпрокурора.
15 вересня — ВРУ підтримує звільнення Кравченка. Президент підписує указ.
16 вересня — Апеляційна палата ВАКС залишає Кропиву під вартою з альтернативою застави 120 млн грн.
17 вересня — Ковальський стає виконувачем обов'язків генпрокурора.
18 вересня — Ковальський заявляє про подальшу співпрацю ОГПУ з НАБУ і САП та кадрові рішення за підсумками «Карфагена».
21 вересня — Кравченко подає заяву про звільнення з органів прокуратури. Ковальський підписує наказ.
22 вересня — стає відомо про остаточне звільнення Кравченка з органів прокуратури.
23 вересня — видання «Українська правда» оприлюднило інформацію, що Руслан Кравченко та його дружина Олександра зареєстрували місце проживання у Відні (Австрія) за адресою офісу компанії, що надає послуги юридичної доміциляції, хоча й не проживають за адресою, вказаною в документі з австрійського реєстру, чим грубо порушили закон.

ПІДГОТОВКА ДО ВАЖКОЇ ЗИМИ

■ Петро Йосип

До російських атак на українську енергетику зараз підготувались краще, ніж минулої зими. Розробили кілька планів дій, у т. ч. найгірший можливий сценарій. Про це заявив Сергій Корецький, прем'єр-міністр України.

«Зима — головний виклик, і ми до нього готуємося. Прискорюємо роботу за планами стійкості: захищаємо енергетичну інфраструктуру, готуємо децентралізовані рішення для життєзабезпечення критичних об'єктів. Уроки з минулої зими зроблено. Маємо план А, В і С», — запевнив глава уряду.

На його думку, Російська Федерація (РФ) розглядає зиму як такий собі бліцкриг. Але Україна з допомогою партнерів налаштована гідно пройти цей непростий час. «Зима буде важкою, я нічого нового не додам. Проте в нас іншого плану, ніж пройти цю зиму, пройти достойно, немає», — зазначив прем'єр.

«Потреби української енергетики на найближче десятиліття оцінюють щонайменше в 91 млрд USD», — уточнив Денис Шмигаль, міністр енергетики України. Він нагадав, що разом із канадським колегою за посадою Тімом Годжсоном у лютому ц. р. підписали меморандум про стратегічну співпрацю України та Канади в енергетичному секторі. І головний зміст документа полягає не в допомозі, а в інвестиціях. За словами міністра, Україна також усуває бар'єри для бізнесу й уже створила три рівні кредитування нової енергетики. Крім того, скоротили термін видачі технічних умов для приєднання нової генерації з десяти до двох днів, а кількість необхідних документів — зі семи до двох. Шмигаль також поінформував про запуск конкурсу на будівництво 1,5 ГВт нової високоманеврової генерації. Масштаб аукціонної підтримки 2026-го збільшили більш ніж утричі — до 1 ГВт. Міністр відзначив, що Україна має для канадського енергетичного бізнесу масштабний ринок, інтегрований до Європейського Союзу, ресурси, попит на енергетичний капітал та обладнання на десятиліття вперед, а також стратегічне положення.

Сергій Корецький

Тим часом українські борги на балансуючому ринку продовжують зростати і вже створюють дедалі дужчий фінансовий тиск на енергосистему. Про це сказав Андрій Жупанин, ексзаступник голови Комітету Верховної Ради з питань енергетики та житлово-комунальних послуг.

За його словами, із січня 2025-го до червня 2026 року борг учасників балансуючого ринку перед Укренерго зріс на 11 млрд грн і сягнув 46 млрд грн — частина компаній споживає або продає електроенергію, але гроші за неї до оператора системи не доходять вчасно.

А Андрій Конеченков, голова правління Української вітроенергетичної асоціації, відмітив, що борги у відновлюваній енергетиці залишаються одним із факторів, що стримують інвесторів від участи в нових проєктах.

Допомогти Україні вирішило Міністерство економіки й енергетики Федеративної Республіки Німеччина (ФРН), виділивши ще близько 250 млн EUR на термінові ремонтні роботи на об'єктах української енергетичної інфраструктури напередодні зими. Цю допомогу вділяють через Банк розвитку, вона надійде до Фонду підтримки енергетики України. «Для нас Україна — це не далека війна, а її безпека є європейською відповідальністю. Саме енергопостачання залишається передовою лінією цієї війни. Тому ми підтримуємо Україну в захисті та відновленні її енергетичної інфраструктури й закликаємо всіх міжнародних партнерів до подальших зусиль», — наголосила Катеріна Райхе, міністр економіки ФРН.

Своєю чергою США виділяють на українську енергетику 85 млн USD. Це найбільший кредит від американської урядової організації DFC в енергетику України з початку повномасштабної війни. Кошти витратять на розширення систем накопичення енергії, які допомагають утримувати енергосистему під час обстрілів.

ФОТОФАКТ

В Україні створили захист енергооб'єктів, який витримає удари балістики.

Сонячні електростанції рятують енергетику

■ Марко Стріха

На території Чорнобильської атомної електростанції (ЧАЕС) запрацювала сонячна електростанція (СЕС) потужністю 2 МВт, що забезпечуватиме власне споживання об'єктів, розташованих на майданчику станції. Про це повідомив Денис Шмигаль.

«Власна генерація робить ЧАЕС більш стійкою і менш залежною від зовнішнього електропостачання та є однією з необхідних умов ядерної і радіаційної безпеки», — наголосив він. Міністр зазначив, що проєкт вартістю більш ніж 825 тис. USD був реалізований завдяки підтримці Організації Об'єднаних Націй, урядів Литви і Японії.

СЕС вироблятиме 2 млн кВт/год електроенергії на рік, що становить 5 % від річного споживання промислового майданчика. Завдяки власній генерації ЧАЕС зможе зекономити близько 365 тис. USD на рік. «Заощаджені кошти спрямуємо на модернізацію, заміну й оновлення критично важливого обладнання, необхідного для безпечного виведення ЧАЕС з експлуатації», — пообіцяв Шмигаль.

Загалом по Україні встановлена потужність СЕС уже сягнула 7,6 ГВт. А компанія «Еко-Фотуре «Кам'янка» планує збудувати ще три сонячні електростанції сумарною потужністю 18,322 МВт у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині.

Крім СЕС, на Хмельниччині намірені встановити потужну систему накопичення енергії на 50 МВт. Очікують, що після введення комплексу СЕС в експлуатацію він вироблятиме до 22 600 МВт/год електроенергії щороку. Будівництво сонячних електростанцій здійснює «Солар Сталькострукція» — компанія, що спеціалізується на проєктуванні, будівництві й управлінні проєктами сонячної енергетики та систем зберігання енергії.

У НАТО ГОТУЮТЬ ВІДСІЧ АГРЕСОРУ

Кремль намагається змусити Європу скоротити підтримку України

■ Ігор Голод

У Північноатлантичному альянсі розробили триетапну концепцію дій на випадок можливого нападу Російської Федерації (РФ) на країни Балтії.

ТИСК ЗРОСТАЄ

Пізно ввечері 21 вересня у Республіці Польща (РФ) і Латвії, а вранці того самого дня і в Румунії піднімали в небо бойову авіацію через загрозу з повітря — російські дрони масовано атакували Україну. Тому польські винищувачі патрулювали простір над Люблінським воєводством, сили НАТО в Балтії були приведені у стан найвищої бойової готовності через небезпеку з боку Білоруси, а румунські літаки реагували на повітряну ціль за 12 км від свого кордону.

Такі інциденти вже стали буденними на східному фланзі Альянсу. Зокрема, у небо над РП винищувачі підіймалися 2026-го через удари дронами по Україні 48 разів, над Румунією — 56, а над Балтійським морем — 136. Загалом над територією країн-членів НАТО цього року збили щонайменше 11 російських безпілотних літальних апаратів (БпЛА). Олексій Їжак, завідувач відділу українського Національного інституту стратегічних досліджень, уважає, що РФ уже воює з Європою без оголошення війни.

Польський уряд також нагадав про інтерактивну мапу gdziesieukryc.pl, на якій можна перевірити розташування найближчих місць для укриття на випадок небезпеки. Чеслав Мрочек, заступник міністра внутрішніх справ РП, озвучив поради для співгромадян у прикордонних громадах на випадок реальної загрози з повітря.

Він пояснив, що РФ намагається ізолювати Україну, перериваючи логістичні шляхи, дороги, зриваючи постачання зброї і товарів. А в американському Інституті вивчення війни відзначили, що Росія все частіше завдає ударів по українських прикордонних пунктах і посилює вторгнення БпЛА у європейський повітряний простір, аби залякати НАТО і змусити Альянс відмовитись від підтримки України.

ВТОРГНЕННЯ МОЖЛИВЕ

Керівники спецслужб Чехії, Латвії і Швеції заявили британській газеті The Guardian, що РФ найближчими місяцями може посилити диверсійну кампанію у Європі. Міхал Куделка, керівник чеської Служби безпеки та інформації, не заперечив, що Кремль може спробувати провести обмежене вторгнення на територію однієї з країн НАТО. На його думку, Москва розраховує, що радикальне підвищення ставок злякає Захід і змусить європейські уряди припинити підтримку України. За його словами, російська тактика будується на принципі «ескалації заради деескалації».

Нормундс Межвієтс, керівник Служби державної безпеки Латвії, наголосив на зміні російської тактики — тепер дедалі частіше обирають конкретні об'єкти, пов'язані з підтримкою України. Серед них — залізнична інфраструктура, логістичні об'єкти й підприємства оборонної промисловості.

Томас Нільссон, керівник Служби військової розвідки та безпеки Швеції, підтвердив, що російська диверсійна активність стає небезпечнішою. «Переламним моментом» він назвав інцидент з озброєним БпЛА на летовищі Лейпцига, коли виявили споряджений вибухівкою дрон поблизу українського літака Ан-124 та зафіксували зіткнення вантажного Boeing 757 з іншим невідомим БпЛА в повітрі.

«ПІДСТЕЛИЛИ СОЛОМУ»

Дональд Туск, прем'єр-міністр РП, теж заявляв, посилаючись на дані розвідки, що РФ найближчими місяцями може активізувати удари БпЛА та ракетами по території країн НАТО, щоби перевірити готовність Альянсу застосувати ст. 5 Північноатлантичного договору про колективну оборону. Еммануель Макрон, президент Франції, назвав попередження глави польського уряду обґрунтованими й підкріпленими розвідданими.

Відтак в Альянсі оприлюднили оновлені вимоги щодо стійкости цивільного населення та критичної інфраструктури під час криз і масштабної війни. На офіційному сайті НАТО роз'яснили, що це рішення ухвалили на тлі зростання гібридних загроз і ризиків відкритого конфлікту з боку РФ, аби залучити громадськість, приватний бізнес і неурядові організації до розбудови системи всеосяжної оборони.

Оприлюднені вимоги визначають сім ключових сфер, необхідних для функціонування суспільства під час кризи або війни. Зокрема, уряди союзників мають забезпечити здатність ухвалювати рішення та підтримувати зв'язок із громадянами навіть під час масштабних кібератак чи інших криз. Держави повинні мати резервні джерела енергії та плани оперативного відновлення пошкодженої інфраструктури, а також бути готовими координувати переміщення населення так, аби воно не перешкоджало воєнній логістиці. Окремі вимоги стосуються захисту продовольчих і водних ресурсів від перебоїв і саботажу, готовности медичних систем до екстремальних навантажень і створення достатніх запасів ліків, обладнання та донорської крови. Телекомунікаційні й цифрові мережі мають зберігати працездатність під час криз, а транспортна інфраструктура — забезпечувати швидке переміщення цивільних і військових ресурсів.

НАТО МАЄ ПЛАН

Водночас Джузеппе Каво Драґоне, голова Військового комітету НАТО, указав, що Альянс підготував близько 4 тис. сторінок військових планів для захисту свого східного флангу та має необхідні сили й озброєння для реагування на можливу ескалацію з боку РФ, у т. ч. зі сценаріями, за яких може бути задіяна ст. 5 Північноатлантичного договору. Він також запевнив: «Можу сказати, що в разі нападу сьогодні вони мають набагато більше втратити, ніж здобути».

За даними німецького часопису Bild, у НАТО розробили трьохетапну концепцію дій на випадок можливого російського нападу на країни Балтії, що передбачає знищення російських ракетних систем, створення автономної зони з дронами й удари по військовій і логістичній інфраструктурі РФ. Перший її етап передбачає припинення ракетних і дронових атак. Зокрема, у разі нападу Москви на країни Балтії НАТО планує застосовувати винищувачі, ракети й БпЛА для знищення російських ракетних систем.

Другим елементом концепції є створення вздовж кордонів з РФ і Білоруссю так званої автономної зони. У ній проти російських військ повинні діяти БпЛА та наземні роботизовані військові системи.

На третьому етапі Альянс розглядає удари по військовій і логістичній інфраструктурі на території РФ. За даними Bild, спеціальні сили могли б знищувати військові об'єкти, аеродроми, оборонні підприємства, мости та залізничні шляхи, якими Москва перекидає війська й озброєння. Також у концепції ідеться про використання БпЛА та роботизованих систем, які можуть доправляти на російську територію повітрям для атак на військові бази й аеродроми. Та в НАТО акцентували, що його метою не є захоплення території РФ. Концепція Альянсу передбачає відкидання російських військ до кордонів країни та суттєве послаблення її спроможности продовжувати наступ.

ДО СЛОВА

Нікушор Дан, президент Румунії, уважає, що війна РФ проти України не демонструє ознак швидкого завершення, оскільки Москва не проявляє готовности до перемовин. «Маємо бути готові до того, що ця війна триватиме щонайменше ще рік-два», — попередив він і зауважив, що це відбувається попри посилення економічного тиску на Москву та здатність України завдавати ударів у глибині російської території. З огляду на спільний кордон Румунії з Україною румунський лідер також виступив за збереження американських військ у Європі на тлі перегляду військової присутности США на континенті. Він підтвердив, що його країна отримала перший транш з оборонного фонду Європейського Союзу обсягом 2,5 млрд EUR для закупівлі озброєнь.

ВИБОРЧА ВИСТАВА

В РФ провели «парламентські вибори», на яких «перемогла» партія Путіна

■ Євген Клен

У Російській Федерації (РФ) відбулися перші парламентські «вибори» від початку повномасштабного вторгнення до України — без незалежних спостерігачів, реальної конкуренції та з масштабними фальсифікаціями.

«Кремль подав заздалегідь визначені результати виборів до Державної думи як підтвердження широкої підтримки російським суспільством воєнних дій в Україні. Та перемога путінської «Єдиної Росії» (ЄР) далеко не є тією розгромною перемогою, яку вона хотіла б продемонструвати, щоби підкріпити свої твердження про об'єднання росіян навколо партії та вождя. Імовірно, це пов'язано з необхідністю визнати невдоволення суспільства наслідками війни в Україні», — зазначили в американському Інституті вивчення війни (ISW).

РЕЗУЛЬТАТИ ФАРСУ

Партія влади отримала 57 % голосів. Наступними ідуть Комуністична партія РФ (14 %), Ліберально-демократична партія (9 %), «Нові люди» (8 %) та «Справедлива Росія» (5,16 %), опозиційні сили на вибори не пустили. Партії-переможці роками демонструють повну лояльність Кремлю, зокрема, що стосується голосувань у Держдумі. Відтак ЄР отримає рекордні за всю історію 355 місць із 450 наявних у парламенті, тож зможе самостійно ухвалювати будь-які закони та поправки до Конституції.

Паралельно «обирали» керівників восьми регіонів — Мордовії, Туви, Чечні, а також Бєлгородської, Брянської, Пензенської, Тверської та Ульяновської областей. Там «перемогли» чинні глави чи тимчасові виконувачі обов'язків — ті ж, що й раніше очолювали ці території. У Чечні «обрали» Рамзана Кадирова з результатом 97,35 % голосів.

Володимир Якушев, секретар Генеральної ради ЄР, заявив, що місця в парламенті отримали 49 ветеранів «спеціальної воєнної операції» (близько 11 % від загальної кількості місць). Ці ветерани репрезентують значний блок, що підтримуватиме зусилля Путіна щодо мілітаризації політичної сили, ширшої Державної думи та російського уряду загалом.

Владислав Головін, начальник Генерального штабу Юнармії та член ЄР, наголосив на явці 57 % виборців на виборах, що, на його думку, підтверджує «легітимність російського уряду». Своєю чергою Валентина Матвієнко, голова Ради Федерації, відзначила вибори як «демонстрацію розуміння російськими громадянами політики Путіна та російських цінностей, за які бореться Росія».

Аналітики зауважують, що всі ці твердження є результатом заяв Дмитра Медведєва, заступника голови Ради безпеки і керівника ЄР, а також міністра закордонних справ Сергія Лаврова про те, що результати виборів підтвердять підтримку російськими партіями та виборцями політики Путіна, у т. ч. зовнішньої. «Путін, імовірно, використає результати виборів до Думи, щоб виправдати посилені вимоги до російського суспільства, як-от мобілізація в тій чи іншій формі, та заявити про суспільне схвалення подальшої агресії проти України та потенційної майбутньої агресії проти НАТО», — підкреслили в ISW.

ВІСТІ З-ЗА КОРДОНУ

Та на закордонних виборчих дільницях ЄР отримала всього від 0,4 до 6,75 % голосів. Натомість перше місце посіли «Нові люди». У Белграді (Сербія) за них проголосувало близько 63 % виборців, у Гаазі (Нідерланди) — 57 %, у Празі (Чехія) — 49 %, у Варшаві (Польща) — 50 %, у Берліні (Німеччина) — 37 %, у Парижі та Страсбурзі (Франція) — 39 %. У більшості країн друге місце посіла КПРФ.

Виборчі процедури також проводили в окупованих частинах Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей України. Правозахисники повідомляли про тиск на місцевих жителів. А українська влада різко засудила проведення голосування, назвавши його незаконним.

Європейський Союз (ЄС) також заявив, що не визнає це «голосування». Крістіан Віганд, речник Європейської комісії, охарактеризував проведення виборів на окупованих РФ територіях як чергове грубе порушення міжнародного права. «ЄС не визнає і ніколи не визнає ні проведення цих фіктивних виборів на тимчасово окупованих територіях України, ні їхніх результатів», — акцентував він.

Натомість Путін підписав указ про створення міжвідомчої комісії, що займатиметься застосуванням так званих обмежувальних заходів щодо російських громадян, які проживають за кордоном. Її очолить міністр юстиції, а до складу увійдуть представники міністерств юстиції та внутрішніх справ, Федеральної податкової служби, Федеральної служби безпеки, Росфінмоніторингу та Генеральної прокуратури. Передбачається, що комісія стежитиме за запровадженням обмежувальних заходів щодо росіян, які перебувають за кордоном і яких в РФ заочно засудили до покарань за адміністративними або кримінальними статтями. Зокрема, обмеження передбачають заборону на низку банківських операцій та угод, отримання державних і муніципальних послуг, а також заморожування коштів і майна. Прибутки таких громадян переказуватимуть на спеціальні рублеві рахунки в банку. Також комісія вирішуватиме питання щодо щомісячної гуманітарної допомоги для близьких родичів таких громадян.

Водночас РФ увела комендантську годину біля кордону з Естонією. У п'ятикілометровій зоні вздовж кордону в темний час доби заборонене перебування та пересування людей і транспортних засобів поза межами населених пунктів. Також обмежили перебування людей і маломірних кораблів на окремій ділянці річки Нарви. Російська влада пояснила це «профілактикою правопорушень» та охороною прикордонної території.

Тим часом парламент Литви схвалив поправку щодо розміщення ядерної зброї на своїй території. А в Міністерстві закордонних справ РФ пригрозили, що «дадуть на це відповідь».

ГОП-ЛЯ

Можливості РФ у сфері безпілотних літальних апаратів (БпЛА) настільки покращилися, що Тегеран звернувся до Москви з проханням надати сучасні «Герані» для використання у війні з Ізраїлем та США. Вони здатні нести боєголовку вагою до 20 кг і розвивати максимальну швидкість 185 км/год. А «Герань-5» із реактивним двигуном може розвивати швидкість до 600 км/год, несучи боєголовку вагою 90 кг на відстань до 1 тис. км. Централізоване виробництво дозволило Кремлю модифікувати БпЛА, враховувати досвід бойових дій і швидко впроваджувати нові моделі. Ці дрони коштують у кілька разів дешевше, ніж ракети, що становили основу попередніх повітряних кампаній Москви. «Причина, через яку Росія змогла створити з нуля нову велику виробничу лінію, полягає в тому, що технологічно це набагато простіше, ніж виробництво, наприклад, танків, для чого потрібні величезні, унікальні й дорогі верстати», — пояснив Руслан Пухов, директор московського аналітичного Центру аналізу стратегій і технологій.

ПУТІНУ ГОТУЮТЬ ЗАМІНУ?

Собянін, Мішустін і Бєлоусов вибудовують власні політичні бренди

■ Мирослава Бзікадзе

Розмови про наступника володаря Кремля роками залишалися однією з найбільш закритих тем російської політики. Та тепер у російських елітах дедалі активніше думають про сценарій «після Путіна». Серед чиновників, яких пов'язують із можливим майбутнім транзитом влади, — мер Москви Сергій Собянін, прем'єр Михайло Мішустін та міністр оборони Андрій Бєлоусов. За даними українського журналіста Романа Цимбалюка, навколо цих політиків формують окремі образи, які можуть стати основою для їхнього подальшого політичного просування.

Сергій Собянін

Михайло Мішустін

Андрій Бєлоусов

ТРИ СЦЕНАРІЇ ДЛЯ КРЕМЛЯ

Президент Російської Федерації (РФ) не раз демонстрував, що не має наміру допускати появи поруч зі собою самостійного політичного центру сили. Однак останнім часом дедалі більше уваги привертає те, як представники російської верхівки формують власний публічний образ.

Роман Цимбалюк розповів, що Собянін, Мішустін і Бєлоусов вибудовують власні політичні бренди й готуються до можливого життя після Путіна. Ідеться, за його словами, про просування їх як окремих управлінців, а не просто членів путінської вертикалі. Водночас ці твердження ґрунтуються на матеріалах, про які поінформував оглядач, тому їх не можна сприймати як підтверджене рішення Кремля щодо наступника. Але вже самі прізвища показові.

Якщо повідомлення про політичне позиціонування трьох чиновників відповідають дійсності, вони представляють три різні моделі майбутнього російського керівництва. Собянін — управлінська модель: акцент на Москві, інфраструктурі, економіці й образі ефективного адміністратора. Мішустін — технократична модель: ставка на уряд, економіку, державний апарат та управлінську стабільність. Бєлоусов — військово-державницька модель: акцент на обороні, промисловості, бюджеті та продовженні мобілізації ресурсів держави на війну.

Водночас це лише аналітична схема, а не офіційно оголошені політичні програми цих чиновників. Крім того, жоден із цих трьох не є представником російської опозиції. Навпаки, усі вони займають ключові посади в диктатурі. Тому йдеться не про боротьбу між прихильниками та опонентами президента РФ. Якщо всередині еліти й формується боротьба за майбутнє, то це, найімовірніше, боротьба за місце всередині самої системи.

А це принципово важливо. Публічне дистанціювання від окремих путінських рішень не обов'язково означає готовність змінити саму модель влади. Потенційний наступник може бути не супротивником Путіна, а людиною, яка має забезпечити спадкоємність системи після його відходу.

«РИНОК НАСТУПНИКІВ»

Цікаво, що в російському інформаційному просторі вже існують навіть неофіційні списки потенційних наступників Путіна. Приміром, Telegram-канал «Преемник» у вересні ц. р. опублікував власний перелік можливих кандидатів. У ньому фігурували Мішустін, Сергій Кирієнко, Дмитро Медведєв, Дмитро Патрушев, Олексій Дюмін, Собянін і Бєлоусов. Водночас це не офіційний рейтинг Кремля, а оцінка каналу, тому його не можна використовувати як доказ реальних планів російського керівництва.

Проте сам факт появи таких списків виказує інше: тема майбутнього Путіна стала окремим напрямом російського політичного аналізу. Попри розмови про наступників немає відкритих ознак того, що Кремль офіційно готує найближчу зміну президенту. Навпаки, у вересні 2026-го Путін продовжував активно контролювати внутрішню політику. Свіжі парламентські вибори в РФ стали демонстрацією підтримки його політики, а «Єдина Росія» зберегла домінування в політичній системі. Reuters зазначила, що політична конкуренція в РФ залишається жорстко обмеженою.

Тобто говорити про неминучий або вже запущений відхід Путіна було б передчасно. Але інше питання вже стало реальністю: російська еліта змушена думати про те, що буде після нього.

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ ДЛЯ УКРАЇНИ

Для України важливо не стільки прізвище потенційного наступника, скільки те, чи зміниться сама політика Кремля після Путіна. Собянін, Мішустін і Бєлоусов — представники тієї самої державної системи, що веде війну проти України. Тому сама собою поява нової людини на чолі РФ не означає автоматичної зміни її зовнішньої політики. Навіть якщо один із цих чиновників колись отримає президентське крісло, ключові питання для України будуть іншими: чи зміняться російські цілі у війні, відносини із Заходом, підхід до окупованих територій і готовність Кремля до перемовин? Відповідей на ці питання зараз немає.

Тому теперішню ситуацію правильніше описувати не як «Путіну вже знайшли заміну», а як початок боротьби різних представників російської еліти за позиції у можливій постпутінській системі. І якщо Собянін, Мішустін і Бєлоусов справді почали створювати власні політичні бренди, це може означати лише одне: у Кремлі вже прораховують варіанти життя після Путіна, навіть якщо сам диктатор ще демонструє, що наміряється залишатися при владі.

ХТО Є ХТО

Сергій Собянін — мер Москви з 2010 року. Багато років формував образ чиновника-господарника, який займається транспортом, будівництвом, благоустроєм і розвитком столиці. Саме цей образ зараз можуть використовувати як основу для ширшого політичного позиціонування. Ідеться про просту конструкцію: не радикальний політик і не публічний ідеолог, а управлінець, здатний «керувати країною». Собянін має і серйозний федеральний досвід. Свого часу він очолював адміністрацію президента РФ, а нині залишається однією з найбільш впливових фігур російської владної системи. Показово, що під час цьогорічних парламентських виборів Собянін залишається серед відомих представників провладної «Єдиної Росії». Associated Press також залучила його до переліку ключових фігур, представлених на виборах.

Михайло Мішустін має іншу стартову позицію. Він очолює російський уряд із 2020 року й залишається одним із головних керівників державної адміністративної системи. До великої політики працював у податковій сфері. Саме тому його образ — це передусім технократ, економіст та управлінець. Для потенційного транзиту влади це може бути важливо: Мішустін не асоціюється з окремою силовою групою настільки очевидно, як деякі інші представники російської верхівки. Водночас його головна перевага — теперішня посада. У разі дочасного припинення повноважень президента РФ саме глава уряду, відповідно до російської Конституції, тимчасово виконує обов'язки глави держави. Але це не означає, що Мішустін автоматично стане наступним президентом. Проте ця посада робить його важливою фігурою будь-якого сценарію транзиту.

Третій персонаж — **Андрій Бєлоусов**. Його поява у списку потенційних наступників може виглядати найбільш несподівано, адже Бєлоусов не є класичним російським силовиком. Він економіст і тривалий час працював у фінансово-економічному блоці уряду. Проте 2024-го Путін призначив його міністром оборони. Це перетворило Бєлоусова на одну з ключових фігур російської військової системи. Його завданням стало, зокрема, підвищення ефективности витрачання величезних коштів, які РФ спрямовує на війну й оборонно-промисловий комплекс. Тому потенційний політичний образ Бєлоусова може будуватися навколо іншої формули: «державник, який знає, як працює воєнна машина і гроші держави».

ДО СЛОВА

Тим часом The Washington Post назвала сімох російських політиків, які потенційно можуть очолити РФ після Путіна. Газета наголосила, що це не офіційно визначені наступники, а фігури, які можуть опинитися серед претендентів у разі зміни влади. До списку увійшли: Михайло Мішустін; Олексій Дюмін, секретар Держради РФ, колишній охоронець Путіна й губернатор Тульської области; Дмитро Патрушев, віцепрем'єр РФ, син колишнього голови Федеральної служби безпеки й теперішнього секретаря Ради безпеки Миколи Патрушева; Борис Ковальчук, голова Рахункової палати РФ, син близького до Путіна бізнесмена Юрія Ковальчука; Денис Мантуров, перший віцепрем'єр РФ, який тривалий час відповідав за промисловість і військово-промисловий комплекс; Сергій Собянін; Сергій Кирієнко, перший заступник глави адміністрації Путіна, відповідальний за внутрішню політику. Цікаво, що Андрія Бєлоусова, про якого також часто згадують у контексті майбутньої російської верхівки, у цьому конкретному списку WP не назвала.

«Я (НЕ) ЗДАМСЯ БЕЗ БОЮ»?

■ Петро Йосип

Російська Федерація (РФ) ще не напала на Європу, а деякі керівники країн уже зібралися здаватися. Зокрема, Роберт Фіцо, прем'єр-міністр Словаччини, заявив, що не має наміру виконувати зобов'язання за 5 ст. Північноатлантичного договору й брати участь у захисті союзників у разі нападу РФ. Під час виступу перед студентами і працівниками лікарні в Пряшеві він жодного разу не згадав Росію як країну-агресора чи джерело воєнної загрози для Європи. Натомість звинуватив європейських лідерів у «войовничій риториці» й удав, що взагалі не розуміє, від кого саме НАТО має захищатися.

Роберт Фіцо

«Здається, що іноді з'являється тенденція підмінять нездатність вирішувати деякі проблеми, як-от нелегальна міграція, конкурентоспроможність, високі ціни на енергоносії, тим, що ми пропонуємо ось ці войовничі розмови: мовляв, давайте, давайте битися. Заради Бога, з ким ми хочемо битися? З ким? — «дивувався» глава словацького уряду. — Ви можете собі уявити, пані та панове, що була б застосована 5 ст. договору НАТО? Хтось може собі це уявити? Хтось може уявити, що нам скажуть: готуйте 5 тис. солдатів, 10 тис. солдатів і вони підуть кудись битися? А ми навіть не знатимемо, з ким, чому і за що. Я не бажаю, щоб Словаччина була частиною якогось воєнного конфлікту через якусь 5-ту статтю. Як прем'єр-міністр робитиму все для того, щоб Словаччина ніколи не була втягнута у воєнний конфлікт».

Своєю чергою Кароль Навроцький, президент Республіки Польща (РП), сказав таке: «Ми — народ, який може втратити територію, але ніколи не втратить душу. Ми можемо віддати територію, але ніколи не віддамо нашу Батьківщину». Мабуть, він сподівається на створення військової бази США в РП, яку пропонує назвати базою Трампа. Але до цього ще дуже далеко.

А може, тому, що недавно іспанська газета El Mundo написала, що РФ готує нові атаки дронами на Європу, і цього разу ціллю будуть Ісландія, Франція, Італія. «Джерела розвідки в країнах Балтії пов'язують посилення російської агресії зі шкодою, яку українські атаки завдають її енергетичному сектору. Нещодавня активізація російської диверсійної діяльности служить кільком цілям: зменшенню підтримки України, сіянню розбіжностей у НАТО й тривозі європейського населення», — ішлося в публікації.

КОМЕНТАР ЕКСПЕРТА

Катаріна Матернова, посол ЄС в Україні:
— Кремль хоче ізолювати Україну та спровокувати Європу. Стратегія очевидна. Перекрити торговельні й логістичні шляхи України. Перешкодити руху зброї, товарів і людей. Послабити українську економіку. Залякати сусідів. І перевірити, наскільки близько РФ може наблизити свій терор до територій країн НАТО, не отримавши рішучої відсічі. Москва хоче перетворити західний кордон України на глуху стіну. Відповідь Європи має бути чіткою: захистити кордон посиленою протиповітряною обороною, дотиснути російську економіку жорсткішими санкціями та ще дужче посилити підтримку України.

■ Іван Заторський

Турецька Республіка (ТР) звернулася до своїх правоохоронних органів із проханням ініціювати публікацію «червоного повідомлення» для міжнародного розшуку Біньяміна Нетаньягу, прем'єр-міністра Ізраїлю, й Афека Московича, колишнього командувача Військово-морських сил Ізраїлю. Про це повідомив Акин Гюрлек, міністр юстиції ТР.

Біньямін Нетаньягу

За його словами, справу розглядає 11-й суд у тяжких кримінальних справах Стамбула. Загалом у ній фігурують 35 обвинувачених, серед яких Нетаньягу та Москович.

Турецький суд видав ордери на їхній арешт іще 14 липня ц. р., звинуативши фігурантів, зокрема, у «геноциді». Після цього Міністерство юстиції звернулося до Міністерства внутрішніх справ із проханням розпочати процедуру міжнародного розшуку. Відповідні матеріали передали також Міністерству закордонних справ ТР. «Ми ніяк не приймаємо твердження про те, що керівництво Нетаньягу, яке проводить політику геноциду в Ґазі, є недоторканним і не підлягає відповідальності», — заявив Гюрлек.

Турецька сторона також висуває звинувачення у злочинах проти людяности, катуванні, незаконному позбавленні волі, умисному заподіянні тілесних ушкоджень, пошкодженні майна, грабежі та захопленні транспортних засобів. Слідство пов'язує їх із перехопленням цивільних активістів, які перевозили гуманітарну допомогу до Ґази.

Ідеться про інцидент у травні 2026-го. Тоді ізраїльські військово-морські сили перехопили флотилію Global Sumud у міжнародних водах Середземного моря. Кораблі вирушили з турецького порту Мармарис, однак до Ґази так і не дісталися. «Ми рішуче використаємо всі можливості національного та міжнародного права», — наголосив міністр юстиції.

Анкара проти Нетаньягу

Економічний бум у Киргизстані

■ Олег Садовий

Після запровадження санкцій проти РФ експорт товарів із Європейського Союзу (ЄС) до Киргизстану 2025-го зріс приблизно увосьмеро, порівнюючи з 2021 роком. Економіка Киргизстану торік зросла на 11 %, а експорт товарів із Євросоюзу до країни 2025-го сягнув 2,5 млрд USD. Одним із ключових чинників зростання став реекспорт західних і китайських товарів до Росії.

За оцінкою Азійського банку розвитку, реекспорт забезпечив до 40 % економічного зростання Киргизстану за останні чотири роки. Через країну до РФ також проходили значні фінансові платежі. Близько 45 % поставок становили автомобілі, побутова техніка й транспортне обладнання. 2024 року імпорт пральних машин із ЄС майже в 15 разів перевищив показник 2021-го.

У квітні ц. р. ЄС заборонив експорт до Киргизстану верстатів із числовим програмним управлінням через ризик їхнього подальшого реекспорту до Росії. Під санкції також потрапили киргизькі банки та компанії, які, за твердженням чиновників Унії, допомагали обходити обмеження.

Натомість Адилбек Касималієв, прем'єр-міністр Киргизстану, пояснив економічне зростання розвитком промисловости й збільшенням податкових надходжень. За його словами, із 2020 року податкові надходження зросли вчетверо, митні збори — ушестеро, а державні інвестиції з 2021-го — у 16 разів.

Зростає і будівельний сектор. У Бішкеку активно зводять житлові комплекси, а будівельні компанії реалізують десятки проєктів. Проте економіст Азамат Акенєв заявив, що основну вигоду від зростання отримує обмежене коло людей, пов'язаних із фінансами, будівництвом, логістикою та владою. Представники бізнесу також визнають, що теперішні темпи зростання можуть бути тимчасовими. «Це не триватиме вічно. Та зараз ми на вершині гори», — заявив Мирлан Акжигітов, глава будівельної компанії Royal.

ЧИ ЗАГРОЖУЄ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ РОЗПАД?

■ Ігор Голод

Джон Свінні (Шотландія), Рун ап Йорверт (Уельс), Мері Лу Мак-Дональд (президент «Шинн Фейн») та Мішель О'Ніл (Північна Ірландія)

Націоналісти у Сполученому Королівстві висунули Лондону вимоги, далекі від негайного відокремлення.

ТИСНУТИМУТЬ СКООРДИНОВАНО

Перші міністри Шотландії, Вельсу й Північної Ірландії — Джон Свіні, Рун ап Йорверт і Мішель О'Ніл відповідно — підписали в Кардіффі спільний меморандум про скоординований тиск на уряд Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, аби домогтися незалежности від нього. Ці ж політики очолюють націоналістичні партії — Шотландську національну, валлійську «Плайд Камрі» й ірландську «Шинн Фейн».

Меморандум передбачає також співпрацю задля розбудови економіки, розвитку власних енергетичних ресурсів і просування інтересів трьох націй. У документі зафіксували й стратегічне прагнення відновити повноцінне членство у Європейському Союзі (ЄС) після виходу з цієї спільноти Сполученого Королівства 2020 року.

Водночас підписанти визнали, що їхні партії мають різні конституційні позиції, тому кожна нація визначатиме майбутнє у власний спосіб та у свій час. Приміром, у «Плайд Камрі» виключили можливість проведення референдуму про незалежність Вельсу до наступних виборів до Сенеду (парламенту) 2030-го.

Опубліковані у вересні ц. р. дані соціологічної компанії Survation демонструють невтішний для сепаратистів розподіл голосів у разі проведення у Вельсі референдуму «завтра»: 68 % — сказали б ні незалежності, і лише 32 % — так. В інших великих дослідженнях, як-от Welsh Election Study чи опитуваннях від YouGov, чиста підтримка виходу з королівства без відсіювання тих, хто не визначився, падає ще нижче — до 13—14 % від загальної кількости населення.

«ПАС» ВІД ТРАМПА

Та кардіффська декларація навряд чи випадково була укладена лише через два дні після того, як президент США заявив, що був би дуже радий побачити об'єднання Ірландії та Північної Ірландії. Глава Білого дому тоді наголосив: «Зрештою це станеться. Гадаю, це було б чудово». А наступного дня сказав журналістам, що «одним із найбільш природних рішень було б об'єднати» ірландців. Навіщо це йому?

З листопада в США, де проживає більше ніж 30 млн громадян ірландського походження, перебиратимуть весь склад Палати представників і третину Сенату. Крім того, Дональд Трамп ніколи не приховував свого скептичного ставлення до міцних європейських блоків. Без них дрібніші європейські країни легше визнаватимуть гегемонію Вашинґтона.

«Пас» від господаря Овального кабінету миттєво підняв ставки націоналістів — вони отримали потужний зовнішній аргумент проти непохитної позиції Лондона. Лідер «Шинн Фейн» відзначила, що висловлювання президента США на підтримку об'єднання Ірландії свідчать про те, що «ця дискусія дуже жива».

Натомість Міхал Мартін висловився стриманіше: «Схвалюю об'єднання, але не бачу, щоб воно відбулося зараз. Якби таке голосування провели наступного тижня, йому, найімовірніше, було б дуже складно отримати необхідну підтримку».

Свіжі соціологічні опитування в Північній Ірландії і справді свідчать про те, що ідею її злуки з Ірландією зараз готові підтримати лише 38—42 %. Тоді як за збереження статус-кво досі виступає близько 48—52 % респондентів, які остерігаються втрат стабільних фінансових субсидій Лондона та безплатної британської систему охорони здоров'я.

ГАЛЬМУЄ КАЛЬКУЛЯТОР

Своєю чергою Джон Свіні запевнив, що тенденції опитувань громадської думки вказують на перевагу прихильників незалежности. Та він «забув» додати, що ця перевага є мінімальною і перебуває в межах статистичної похибки.

У проведеному в серпні ц. р. соціологічною компанією Find Out Now опитуванні 52 % респондентів висловилися за незалежність Шотландії, а 48 % виступили проти. Інше нещодавнє опитування від компанії Survation показало дзеркальну ситуацію: 47 % — за незалежність, 53 % — проти.

Тобто коли справа доходить до калькулятора, виборці пасують. Адже Шотландія міцно прив'язана до британського фунта і спільного ринку з Англією (туди йде 60 % її експорту), а Північна Ірландія та Вельс значною мірою залежать від трансфертів із загальнодержавної системи фінансування.

Тому представники Консервативної партії Великої Британії (зокрема Ґаррієт Кросс, тіньовий міністр у справах Шотландії) стверджують, що замість реального розлучення лідери регіонів намагаються створити штучну конституційну кризу, щоб мати сильнішу позицію на фінансових перемовинах із Давнінґ-стріт. Валлійські та шотландські лейбористи теж звинуватили націоналістів у тому, що ті використовують сепаратистські гасла як інструмент внутрішньополітичного шантажу, щоб отримати від Лондона «справедливе фінансування» та розширення економічних повноважень.

Лідери націоналістів — прагматики, які розуміють, що в разі проведення референдумів зараз вони їх програють, але водночас бачать, що молодь у їхніх регіонах значно прихильніша до ідеї незалежности/об'єднання, ніж старше покоління. Тому їхня мета нині — постійним тиском послаблювати зв'язки з Лондоном, очікуючи природної зміни поколінь.

Тому в згаданому меморандумі прописані практичні вимоги, далекі від миттєвого відокремлення: передача регіонам повного контролю над енергетичними та відновлюваними ресурсами, більша фінансова й економічна самостійність від Давнінґ-стріт. Вони демонструють Лондону: якщо центральна влада не йтиме на поступки в економіці, деволюції (передачі частини законодавчих і виконавчих повноважень від центрального парламенту регіонам. — *Ред.*) та питаннях співпраці з ЄС, то стабільність усього королівства опинятиметься під дедалі гіршою загрозою.

КОНСТИТУЦІЙНА ПЛУТАНИНА

Після повідомлень про підписання в Кардіффі меморандуму видання Belfast News Letter процитувало прессекретаря Енді Бернема, прем'єра Великої Британії, який заявив, що глава уряду не підтримує проведення референдумів про незалежність у регіонах. Однак ще 9 вересня той його не виключав.

Щоправда, з обмовкою: прем'єр провів паралель із домовленістю в Белфастській угоді 1998 року для Північної Ірландії, яка передбачала, що голосування про статус цього регіону розглядатимуть тоді, коли там, за словами Бернема, «з'являється чіткий консенсус і суспільна думка змінюється до межі, коли таку вимогу вже необхідно розглядати». «Я сказав би, що точно така сама ситуація і в Шотландії», — докинув він.

Це був справжній політичний вибух, адже до цього офіційний Лондон роками твердив, що питання референдуму в Шотландії закрите на покоління. Націоналісти одразу ж узялися святкувати, підкреслюючи, що глава уряду Його Величности нарешті визнав право шотландців на вибір. Аналітики Бі-бі-сі назвали цю ситуацію «конституційною плутаниною Бернема». Своєю розмитою фразою він намагався продемонструвати демократичність, натомість надав сепаратистам певний козир.

Проте радість націоналістів була передчасною. Уже наступного дня на Давнінґ-стріт усвідомили масштаб помилки й відступили: Енді Бернем поспіхом надіслав офіційного листа Джону Свіні, у якому чітко наголосив, що новий референдум про незалежність — поза зоною обговорення.

Прем'єр пояснив, що 2014-го референдум щодо незалежности відбувся в Шотландії тому, що стосовно нього був консенсус між обома парламентами — у Лондоні й Единбурзі. Наразі ж такого консенсусу бракує, отже, і підстав для голосування немає.

Тепер від Лондона очікують фіксації в законі юридичного механізму для «чіткого консенсусу». Адже в Белфастській угоді не прописані жодні конкретні критерії того, як саме уряд має визначати «межі, коли вимогу вже необхідно розглядати».

Міхал Мартін, прем'єр-міністр Республіки Ірландія, уважає, що творці Белфастської угоди залишили це питання навмисно розмитим, аби заспокоїти обидві сторони конфлікту. Якщо ж британський парламент пропише в законі конкретну математичну планку (наприклад, стабільні 55 % в опитуваннях), сепаратизм отримає чітку, легальну й досяжну ціль.

Уся діяльність націоналістичних партій миттєво переорієнтується на те, щоб мобілізувати ресурси, медіа та виборців, аби дотягнути соціологічні показники до цієї юридичної планки. І допомагатимуть їм у цьому російські анонімні акаунти, мережі ботів і підконтрольні ресурси, оскільки Кремль дуже зацікавлений в ослабленні західних держав.

СОЛДАТІВ ГОТУЮТЬ ДО БОЇВ ОБІЧ МІСЯЦЯ

■ Associated Press

Американські військові мають бути готові до можливих бойових дій у космосі — аж до простору між Землею та Місяцем.

Про це заявив Ден Кейн, повідомляє Associated Press. За його словами, американська армія має вже зараз адаптуватися до нових умов, щоби бути здатною воювати, витримувати та перемагати від морського дна до так званого цислунарного простору — ділянки між високою навколоземною орбітою та Місяцем.

Ця заява пролунала через кілька днів після того, як Трой Мейнк, міністр Військово-повітряних сил США, уперше підтвердив, що Сполучені Штати вже розмістили на орбіті засоби контролю космічного простору. Що це за зброя та як вона працює — таємниця.

Ґреґорі Ґаньйон, командувач Космічних сил США, указав, що американська розвідка фіксує прагнення потенційних супротивників поширити воєнне протистояння на космос. Серед таких країн назвав Китайські Народну Республіку (КНР), яка, за його словами, активно розвиває відповідні спроможності. Пекін створив власні військові космічні сили 2024 року.

КНР прагнення до мілітаризації космосу заперечує. У китайському зовнішньополітичному відомстві відзначили, що Пекін виступає за мирне використання космічного простору та проти гонитви озброєнь, водночас закликавши США припинити розширювати воєнні приготування поза Землею.

За інформацією генерала Ґаньйона, протягом наступних п'яти років чисельність Космічних сил США планують приблизно подвоїти — до 25 тис. військовослужбовців. Близько двох третин цього приросту мають припасти саме на бойове командування.

Нові заяви порушують питання про межі мілітаризації космосу. Договір про космос 1967 року, який підписали і США, і КНР, передбачає мирне використання небесних тіл і забороняє розміщення ядерної та іншої зброї масового знищення в космосі. AP зазначає, що наразі незрозуміло, чи можуть нові американські плани суперечити міжнародним зобов'язанням.

Гроші для Європи віддадуть Латинській Америці

■ Associated Press

Адміністрація президента США передає 52 млн USD військової допомоги, призначеної для країн Європи та Близького Сходу, на підтримку консервативних урядів у Центральній та Південній Америці, зазначає Associated Press.

Марко Рубіо

Державний департамент поінформував Конґрес, що зовнішнє військове фінансування Словаччини, Північної Македонії, Тунісу та Іраку відправлять на потреби Панами, Перу, Еквадору та Колумбії.

Програма зовнішнього військового фінансування передбачає виділення коштів американських платників податків державам-партнерам для закупівлі озброєння та військового обладнання в оборонних підрядників зі США. Перерозподіл коштів відбувся невдовзі після візиту Марка Рубіо, державного секретаря США, до Колумбії, Еквадору та Перу.

У Держдепі пояснили, що кошти будуть спрямовані на боротьбу з наркотероризмом. У відомстві також підкреслили геополітичний аспект такого кроку: «Ці кошти завадять супротивникам створити стратегічні плацдарми в нашій півкулі». AP відзначає, що це завуальований натяк на КНР, яка активно намагається посилити свою економічну та політичну присутність у Латинській Америці.

Білий дім знову планує продати зброю Ізраїлю

■ Reuters

Білий дім планує продати Ізраїлю пакет військової техніки на суму 2,8 млрд USD, повідомляє Reuters.

За словами обізнаного американського посадовця, який спілкувався на умовах анонімности, до пакета увійдуть «десятки тисяч бомб» великої руйнівної сили. Запланована угода, про яку неофіційно поінформували відповідні комітети Конґресу, містить 20 тис. бомб типу MK 84 та 20 тис. бомб типу BLU-117.

Водночас генеральний інспектор Міністерства війни США заявив, що війна з Іраном призвела до дефіциту боєприпасів та перешкод у їхньому поповненні. Напередодні Дональд Трамп стверджував, що Іран «дуже хоче якнайшвидше укласти угоду». А раніше заявляв, що не шкодує про війну проти Ірану попри її можливий вплив на успіхи Республіканської партії на виборах.

Екстрадували підозрюваних у вбивстві президента Гаїті

■ Associated Press

Підозрюваних у справі про вбивство Жовенеля Моїза, президента Гаїті, екстрадували до США. 18 осіб постануть перед федеральним судом у штаті Флорида. Про це інформує The Associated Press.

Серед екстрадованих підозрюваних опинилися 17 колумбійських військових і Жозеф Бадіо, колишній службовець антикорупційного підрозділу Міністерства юстиції Гаїті. Останнього американські слідчі вважають ключовим організатором злочину. Проте він понад два роки переховувався від правосуддя і був заарештований на території Гаїті в жовтні 2023-го.

Під час допитів на Гаїті колумбійські солдати заявляли, що планували державний переворот, а не вбивство. Вони також стверджували, що їх били, погрожували смертю та змушували підписувати документи невідомою їм мовою.

Джейсон Редінґ Кіньйонес, федеральний прокурор Південного округу Флориди, розповів, що у справі про вбивство Моїза висунули обвинувачення 30 особам. А Бретт Скайлз, спеціальний агент ФБР, підтвердив, що серія арештів відбулася як у США, так і за кордоном.

Родичі затриманих колумбійців зазначили, що екстрадиція стала для них несподіванкою. За словами Діани Марсели Арбелаес Льяно, дружини одного з підозрюваних, усі арештанти серйозно хворіють через нелюдські умови утримання в гаїтянських катівнях. У Міністерстві юстиції та громадської безпеки Гаїті пояснили своє рішення видати підозрюваних необхідністю успішно довести судовий процес до кінця.

Судовий процес на території Гаїті тривалий час був паралізований. Місцеві судді масово відмовлялися від розгляду справи через побоювання за власне життя. Озброєні банди захоплювали будівлі судів у Порт-о-Пренсі безпосередньо під час допиту підозрюваних.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Під загрозою опинилися виборчий процес і ФБР

■ Євген Клен

Москва вже здійснює ворожі дії проти Сполучених Штатів, наразі в кіберпросторі.

ВТРУЧАННЯ У ВИБОРИ?

Напередодні проміжних виборів у США Російська Федерація (РФ) розгорнула нову цифрову кампанію впливу, намагаючись підірвати довіру до голосування та посилити суспільні розбіжності. Про це написала The New York Times. Водночас американська розвідка нагальних спроб втручання у роботу самого виборчого обладнання ще не виявила.

Та, за даними секретних оцінок американської розвідки, Кремль санкціонував нову онлайн-кампанію впливу. У соціальних мережах поширюють контент, що має на меті посилити розбіжності в американському суспільстві навколо виборів.

Американські посадовці зазначають, що теперішня кампанія може бути менш масштабною та скоординованою, ніж деякі попередні. За їхніми словами, головною метою РФ є створення хаосу та підрив довіри до виборів, а не підтримка конкретної партії, хоча частина матеріалів і спрямована проти кандидатів від Демократичної партії. Зокрема, поширюють створені за допомогою штучного інтелекту відео, у яких голівудські знаменитості нібито коментують політичні перегони до Сенату. Окремі ролики стилізували під публікації CNN, Бі-бі-сі та The New York Times. Одне з відео імітувало матеріал NYT із нібито критикою демократів із боку Джеймі Лі Кертіс. Та її представниця відзначила, що у відео немає навіть краплі правди. Аналітична компанія Graphika пов'язує цю активність з операцією «Матрьошка», що імітує справжні медіа, державні установи й інших авторитетних суб'єктів для поширення вигаданого контенту.

ВОРОЖІ ГАКЕРИ

Зі свого боку гакерська група ShinyHunters стверджує, що зламала численні сервіси, пов'язані з ФБР, та викрала дані усіх працівників бюро. Представник групи повідомив виданню 404 Media, що дані містять імена агентів ФБР, домашні адреси, номери телефонів та інформацію про їхні родини.

Гакери надали виданню зразок даних, який містив персональну інформацію 5 тис. працівників ФБР. Журналісти перевірили деякі телефони за допомогою інструменту пошуку у відкритих джерелах OSINT Industries і виявили, що вони відповідають людям із тими самими прізвищами зі списку.

Дані також перевірили інструментом роботи зі скомпрометованими даними Darkside від безпекової компанії District 4. Ця перевірка також виявила, що деякі з номерів телефонів пов'язані зі службовцями Міністерства юстиції США.

Крім того, ShinyHunters зламали вебсайт вакансій ФБР і залишили там повідомлення: «Цей сайт захопили ShinyHunters», копіюючи стиль аналогічних повідомлень цього відомства у випадках блокування сайтів. «Усі дані ФБР були скомпрометовані, у т. ч. PII/PHI (персональна та захищена медична інформація. — *Ред.*) про чинних і колишніх службовців, а також уся інформація про кандидатів. У нас є набагато більше, ніж заявляємо», — поділилися гакери. Заява завершилася кепкуванням із традиційної фрази Дональда Трампа: «Дякую за вашу увагу до цього питання».

ShinyHunters використала експлойт нульового дня в продукті Oracle PeopleSoft. Звідти групі вдалося отримати доступ до серверів AWS GovCloud і завантажити дані, загальний обсяг яких становив від двох до трьох терабайтів.

РЕАКЦІЯ

Та є підозра, що Кремль лише кібератаками не обмежиться. Тож американський оборонний стартап Covenant планує розпочати серійне виробництво недорогих крилатих ракет у Федеративній Республіці Німеччина (ФРН), аби задовольнити попит європейських країн, які прагнуть придбати далекобійну зброю для протидії РФ.

Компанія вказала, що вже уклала контракт на постачання своєї ракети наземного базування Anthem до Європи та веде перемовини з іншими потенційними замовниками. Перші партії відправлять на початку 2027-го. «Наша мета — досягти до 2028 року показника в 5 тис. одиниць», — розповів Міхаель Кауфман, керівник Covenant.

Водночас ФРН і Велика Британія розробляють власну ракету великої дальности (понад 2 тис. км), здатну фактично досягти Москви, прагнучи тим самим покласти край залежності від США. Наразі єдиною зброєю дальньої дії Берліна є ракета Taurus, запаси якої становлять близько 600 одиниць. У міру того як довіра європейців до Вашинґтона знижується, Covenant заявила, що закуповує більшу частину комплектуючих для ракет Anthem європейського виробництва. «Ланцюг постачання (для підприємства в Саксонії. — *Ред.*) не залежить від США. Менше як 5 % матеріалів, передбачених специфікацією, надходять з-за меж Європи, і наша мета — звести цей показник до нуля», — сказав Кауфман. Цікаво, що Covenant також працює над військово-морською версією ракети Anthem, яка має корисне навантаження, що перевищує 200 кг, для ураження цілей як на суходолі, так і на морі.

А ще американські військові планують у листопаді ц. р. провести конкурентне «змагання» недорогих перехоплювачів у рамках зусиль щодо запобігання використанню багатомільйонних ракет для боротьби з дешевшими боєприпасами, які застосовують Іран і РФ. «Війни в Україні й Ірані наочно продемонстрували, що відносно недорогі безпілотні літальні апарати (БпЛА) можуть створювати значні втрати й оперативні проблеми», — пояснив Френк Лозано, який курує зусилля з модернізації боєприпасів Збройних сил США.

Представників компаній запросять на ракетний полігон Вайт-Сендс у Нью-Мексико задля укладення контрактів до кінця цього року. Це має змінити традиційний підхід Пентаґона, за якого зосереджувалися на створенні дедалі досконалішої зброї, а не систем, які можна виробляти недорого та у великих кількостях. Генерал поінформував, що шукає чудову недорогу альтернативну конструкцію, яка дозволить закупити самонавідні ракети й перехоплювачі у великих кількостях для протидії загрозі.

ПРО УКРАЇНУ НЕ ЗАБУЛИ

Своєю чергою Державний департамент схвалив потенційний продаж Україні обладнання та послуг для розвитку й оновлення протиповітряної оборони (ППО) на 2,7 млрд USD. Проте це стосується потенційного військового продажу, а не завершеної закупівлі. До нього входять обладнання та послуги, пов'язані з оновленням і розвитком української ППО. Американське відомство сповістило про це в нотифікації, надісланій Конґресу.

Якщо закупівлю завершать, Україна має профінансувати її поєднанням внесків Європи та коштів програми Foreign Military Financing (FMF). За даними американського зовнішньополітичного відомства, кошти FMF для цього асигнували ще за президентства Джо Байдена.

До пакета мають увійти: ракети S-300 Clone і GAM-67, далекобійні зенітні ракетні системи з лазерним наведенням, імпровізовані пускові установки TEL 1.5, комплекти модернізації мобільних пускових систем, радари RPS-202 для протидії БпЛА, запасні частини, програмне забезпечення, ремонтне, технічне та логістичне обслуговування.

ФОТОФАКТ

На Флориді група рибалок виловила БпЛА, схожий на іранський або російський.

ВАШИНҐТОН ТИСНЕ НА МКС

Крім індивідуальних, санкції можуть запровадити й проти всього суду

■ Євген Клен

Сполучені Штати запровадили санкції проти Томоко Акане, голови Міжнародного кримінального суду (МКС), та Абдулає Сеє, старшого адвоката МКС, на підставі відповідного указу президента Трампа від 2025 року.

«Нові санкції США проти представників Міжнародного кримінального суду ставлять під загрозу верховенство права, — заявила прессслужба МКС. — Коли працівникам судової системи погрожують за застосування закону, під загрозою опиняється сам міжнародний лад». У суді підкреслили, що не мають наміру відступати від виконання своїх повноважень. МКС продовжить підтримувати своїх працівників, а також жертв міжнародних злочинів.

Томоко Акане

РЕАКЦІЯ ЄВРОПИ

Міністерство закордонних справ Іспанії назвало санкції Вашинґтона проти голови МКС і його старшого адвоката відвертою атакою на незалежність, цілісність і неупередженість суду. Там наголосили, що МКС відіграє незамінну роль у забезпеченні відповідальности за найтяжчі злочини проти людяности. «Він є наріжним каменем міжнародної системи кримінального правосуддя. Іспанія ще раз заявляє про свою тверду й однозначну підтримку Міжнародного кримінального суду та висловлює повну солідарність із суддями, прокурорами й усім персоналом суду, на яких поширюються санкції», — зазначили у відомстві й додали, що Іспанія і надалі цілком дотримуватиметься своїх зобов'язань за Римським статутом і міжнародним правом, поважаючи та гарантуючи повне здійснення юрисдикції МКС.

Урсула фон дер Ляєн, президент Європейської комісії, також повідомила про свою підтримку МКС. «МКС допомагає забезпечити правосуддя для жертв деяких із найжахливіших злочинів у світі. Для виконання цієї надзвичайно важливої роботи його судді та службовці повинні мати можливість діяти незалежно та без зовнішнього тиску», — акцентувала фон дер Ляєн. Подібну позицію висловив і Антоніу Кошта, президент Європейської ради.

ЗАГОСТРЕННЯ ПРОТИСТОЯННЯ

А Томоко Акане запевнила, що продовжить захищати роботу МКС попри санкції, запроваджені США. Вона не бачить підстав для американських обмежень і не має наміру змінювати свою позицію. «Чинитиму опір будь-яким негативним наслідкам», — пообіцяла голова МКС.

На її думку, тиск Вашинґтона посилюється на тлі розслідувань, зокрема, можливих воєнних злочинів, до яких можуть бути причетні американські військовослужбовці. Крім того, Томоко Акане нагадала, що санкції Сполучених Штатів були запроваджені не лише проти окремих представників МКС, а й безпосередньо проти установи. «МКС не можна демонтувати», — відзначила вона й закликала держави-учасниці, серед яких і Японія, не залишатися осторонь і підтримати роботу МКС.

Водночас Маме Мандіай Ньянґ, виконувач обов'язків прокурора МКС, розповів, що санкції США проти посадовців суду ускладнили їхню роботу й повсякденне життя, однак установа продовжить свою діяльність. Він уточнив, що санкції ускладнюють доступ до платіжних інструментів і технологій, які використовують працівники суду. «Коли потрапляєш під санкції, життя стає дуже складним, тому що під контролем Сполучених Штатів перебуває більшість платіжних інструментів, як-от кредитні картки, а також більшість технологій, які ми використовуємо», — роз'яснив юрист. За його словами, наразі йдеться про індивідуальні санкції, під які потрапили 13 осіб.

Натомість адміністрація президента США підготувала нові санкції, уже проти всього Міжнародного кримінального суду, і планує оголосити про них найближчим часом. Там вимагають, аби МКС скасував ордери на арешт ізраїльських посадовців, а також припинив розслідування дій американських військових в Афганістані.

Reuters зауважила, що Білий дім не приховує свого зневажливого ставлення до суду й докладає зусиль для підриву його діяльности. Вашинґтон уже запровадив санкції проти низки суддів і прокурорів МКС, але досі утримувався від накладення санкцій на сам суд, хоча такий крок давно розглядали як один із варіантів.

A The Wall Street Journal написала, що згадане рішення може бути остаточно ухвалене вже незабаром. Секретар і голова МКС іще раз попередили, що застосування санкцій безпосередньо проти всієї організації та структур, які з нею співпрацюють, може серйозно підірвати роботу суду.

За їхніми словами, обмеження здатні заблокувати закупівлю IT-послуг, страхування, працевлаштування слідчих і проведення повсякденних фінансових транзакцій. Зокрема, під загрозою опиниться виплата заробітної плати десяткам американських працівників зі структури трибуналу. Reuters уважає, що тиск на МКС є частиною ширшої кампанії Дональда Трампа проти міжнародних інституцій і правил, які, на його думку, обмежують свободу дій США та створюють ризик судового переслідування американців за воєнні злочини.

МОЖЛИВІ ДІЇ У ВІДПОВІДЬ

Відтак нідерландська влада зараз розглядає способи забезпечити безперебійну діяльність МКС. Серед пріоритетів — виплата заробітних плат, захист свідків і функціонування центру утримання під вартою. Два джерела, знайомі зі ситуацією, розказали журналістам Associated Press, що американські посадовці попередили Амстердам про можливе запровадження санкцій і закликали країну перебування суду вийти з цієї установи.

Міжнародний кримінальний суд готувався до можливих санкцій упродовж кількох місяців. Він відмовився від продуктів компанії Microsoft і перейшов на програмне забезпечення німецького постачальника. Крім того, суд замінив страхові й інші фінансові компанії на постачальників, які не працюють у США. Нідерланди й представники МКС також сподіваються отримати шестимісячний перехідний період. За цей час суд міг би припинити співпрацю з американськими компаніями, яким можуть загрожувати значні штрафи за порушення санкцій.

На жаль, Нідерланди і Євросоюз мають небагато інструментів для захисту МКС від американських обмежень. ЄС може застосувати блокувальний закон, що забороняє європейським компаніям виконувати окремі санкційні заходи Сполучених Штатів. А нещодавно кілька держав-учасниць МКС оголосили про свій намір вийти з установи. Серед них — Венесуела й Чад, який безпосередньо пов'язав своє рішення з позицією Вашинґтона щодо суду.

ДО СЛОВА

Міжнародний трибунал у Гаазі (Нідерланди) визнав Хашима Тачі, колишнього президента Косова, винним у воєнних злочинах. Його засудили до 25 років ув'язнення. Спільники політика отримали від 13 до 25 років за ґратами. Суд визнав їх винними у свавільних затриманнях, жорстокому поводженні, тортурах і вбивствах. Водночас суд не вважає достатніми докази провини Тачі в злочинах проти людяности й визнав його невинним за цим пунктом обвинувачення. Підсудний своєї провини не признав. Він був одним зі засновників і керівників Армії визволення Косова. Після проголошення Косовом незалежности від Сербії обіймав посади прем'єр-міністра, першого віцепрем'єра та міністра закордонних справ частково визнаної країни. У 2016—2020 рр. Тачі був президентом Косова. У відставку подав після того, як Спеціальна прокуратура щодо Косова висунула йому обвинувачення. Відтоді перебував під вартою в Гаазі. Відомо, що під час війни за незалежність Косова в 1998—1999 рр. загинуло понад 13 тис. осіб, більшість із яких становили етнічні албанці, а також серби, роми й представники інших національностей.

MEEST ПІДТРИМУЄ ІНСТАЛЯЦІЮ BRING KIDS BACK

■ Софія Калина

У Hunter's Point South Park у Нью-Йорку минулого тижня було представлено інсталяцію з плюшевих ведмедиків Bring Kids Back, створену організацією Razom for Ukraine у партнерстві з American Coalition for Ukraine. Ця масштабна публічна інсталяція складається з 20 тис. плюшевих ведмедиків, що уособлюють українських дітей, вивезених Російською Федерацією (РФ) від початку повномасштабного вторгнення.

Інсталяція завдовжки 230 футів, яку вперше було представлено на National Mall у Вашинґтоні (округ Колумбія) у квітні ц. р., стала потужним візуальним свідченням масштабів проблеми. Кожен плюшевий ведмедик символізує одну українську дитину. Ведмедика обрали як універсальний символ дитинства, безпеки й дому, щоби привернути увагу до дітей, які залишаються розлученими зі своїми родинами.

Мета проєкту — забезпечити, щоби питання українських дітей, вивезених РФ, залишалося в полі зору міжнародної спільноти, а зусилля з їхнього повернення додому — частиною глобального порядку денного.

Подія в Нью-Йорку відбулася в час, коли світові лідери зібралися на Генеральну Асамблею Організації Об'єднаних Націй, що створило важливу можливість знову привернути увагу до дітей і родин, які постраждали від війни.

Компанія Meest USA пишається тим, що виступає логістичним партнером цієї ініціативи, забезпечуючи транспортування інсталяції та допомагаючи донести її послання до громад у різних куточках США.

Для Meest USA участь у цьому проєкті є продовженням багаторічної діяльности компанії з підтримки України та українських громад через гуманітарні, культурні й соціальні ініціативи. Як логістична компанія, що об'єднує людей через кордони, Meest усвідомлює важливість використання своїх можливостей для підтримки ініціатив, які тримають у центрі уваги долі людей, що постраждали від війни.

Після презентації в Нью-Йорку інсталяція Bring Kids Back вирушила до Нью-Джерзі, де 26—27 вересня її представили на фестивалі Fields of Freedom на території ярмаркового комплексу Middlesex County Fairgrounds в Іст-Брансвіку.

У Вісконсині відбувся фестиваль української культури

■ Дзвінка Сагайдак

У Мілвокі (штат Вісконсин) провели фестиваль української культури, віри і єдности «Віра & Воля Fest» за участю місцевої громади. Захід організували на території української католицької церкви Святого архистратига Михаїла.

Програма фестивалю поєднала богослужіння, концерт української музики, виступи дітей і творчих колективів, традиційні страви, етноодяг та розваги для родин. Перед початком фестивалю відбулась Божественна літургія, яку очолив владика Венедикт разом з о. Ігорем Дармограєм, парохом церкви.

За словами організаторів, фестиваль «Віра & Воля Fest» був задуманий не лише як культурна чи розважальна подія, але і як нагода для українців зустрітися, підтримати одне одного й допомогти Україні. На події також були присутні українські військові, які перебувають у США на лікуванні та протезуванні. Центральною частиною фестивалю стала концертна програма за участю місцевих українських виконавців і гостей із Чикаґо, зокрема Ігоря Лемішка та вокально-хореографічної студії «Елегія» під керівництвом Світлани Поляк. Своїм співом фестиваль підтримав хор парафії Святого архистратига Михаїла.

На сцену також вийшли учні Рідної школи при парафії, дитячий хор «Дивоцвіт» під орудою Надії Кавюк і дитячий український танцювальний колектив «Калина» з Мілвокі. Крім того, гості заходу побачили показ українського етновбрання Роксолани Прокопів, до якого долучилися юні моделі — вихованки школи StarKids під керівництвом Катерини Ґрод.

Під час фестивалю для гостей працювали зони з традиційними українськими стравами, сувенірами й розвагами, серед відвідувачів проводили розіграш призів. Для дітей, які народилися або зростають у Сполучених Штатах, але продовжують вивчати українську мову, культуру й історію, підготували окрему програму.

Посольство України й Український дім провели прийом

■ Олег Садовий

Посольство України в США спільно з Українським домом в американській столиці провели урочистий прийом, що об'єднав більш ніж 500 гостей. Участь у події взяли члени Конґресу США, представники американської адміністрації, дипломати, бізнес-лідери, українська громада та захисники України.

Денис Сеник, тимчасовий повірений у справах України в США, під час виступу наголосив, що мир є одним із найважливіших прагнень для мільйонів українців, однак для успіху дипломатії Україна повинна мати засоби для свого захисту. Він також зазначив, що партнерство України та США стосується не лише безпеки, а й спільної розбудови майбутнього, створення можливостей і зміцнення економік.

Під час прийому виступили: сенатор Річард Блюменталь; конґресмен Майкл Мак-Кол, почесний голова Комітету із закордонних справ Палати представників; Джонатан Ґрінстайн, заступник міністра фінансів США; Івана Зузул, старший віцепрезидент Торгової палати США; Стефані Мерфі, голова ради директорів Американсько-української бізнесової ради та віцепрезидент компанії «Баєр»; Оксана Маркарова, радник президента України з питань відбудови й інвестицій. У своїх виступах учасники розповідали про боротьбу України за свободу, необхідність військової підтримки й санкцій, довготривалу економічну стабільність України, роль приватних інвестицій і розвиток українсько-американського партнерства. Музичну програму заходу представили Американський попоркестр і гурт «Ґердан».

Відвідувачі ознайомилися з двома тематичними виставками «Києво-Печерська лавра: 975 років історії — 100 років відповідального збереження», яка присвячена багатовіковій історії та збереженню Лаври, а також «Українські американці: спадщина, що триває», яка розповідає про внесок українських американців та їхню спадщину.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТИ ОБГОВОРИЛИ НА ФОРУМІ

■ Лана Світ

Більш ніж 170 учасників з України та Європи обговорили в Італії шляхи збереження української ідентичности, зокрема дітей які навчаються за кордоном. У центрі уваги були українська мова, культура та розвиток освіти в діаспорі, зазначило Міністерство освіти і науки України (МОН).

Міжнародний онлайн-форум «Українська ідентичність у європейському освітньому просторі: від викликів до спільних рішень» організували Національний конґрес українських асоціацій Італії (НКУАІ) спільно з «Твоєю школою» для дітей з України.

До дискусії приєдналися представники МОН, Міністерства культури України, Посольства України в Італії, українських громадських організацій, освітніх закладів та експертного середовища. У заході участь узяли Наталя Мовшович, заступник міністра культури України з питань євроінтеграції, та Тамара Черпакова, радник-посланник Посольства України в Італії.

Від МОН учасників привітала Злата Безкоровайна, начальник Головного управління загальної середньої освіти директорату шкільної освіти відомства. Вона подякувала організаторам за створення майданчика для професійного діалогу й наголосила, що підтримка української освіти і культури за кордоном є важливою умовою для збереження зв'язку дітей з Україною та їхнього потенційного повернення додому.

За словами освітянки, МОН реалізує низку ініціатив у цьому напрямі й готове до тіснішої співпраці з українськими освітніми осередками за кордоном. Зокрема, пропонує створити спільні робочі групи для підтримки українських учителів, які працюють за межами України.

Окрему увагу під час форуму приділили розвитку міжнародних освітніх проєктів. Любов Шинкарчук, куратор проєкту «100 x 100: мости освіти», оголосила про його масштабування та започаткування нової ініціативи — 100 x 100: Plus. Він має сприяти консолідації освітніх ресурсів українців у міжнародному просторі та посиленню співпраці між освітніми осередками за кордоном.

Своєю чергою Оксана Словік, засновниця «Твоєї школи», презентувала ініціативу цілісної екосистеми національної ідентичности, покликану підтримувати українську освіту та культурний зв'язок дітей з Україною. А Лара Левчун, президент НКУАІ, розповіла про досвід взаємодії українських громадських організацій з органами влади Італії. За її словами, пропозиції, які обговорювали під час попередніх форумів, уже перетворилися на конкретні петиції до Сенату Італійської Республіки. Ідеться, зокрема, про пропозиції щодо запровадження української мови як іноземної в італійських школах і створення Національної програми шкільних партнерств між Італією та Україною.

Цьогорічний форум об'єднав експертів не лише з України та Італії, а й з Польщі, Німеччини та Великої Британії. Серед учасників були викладачі українських університетів, керівники українських шкіл у Європі, фахівці з психоемоційної підтримки дітей, дослідники освітнього права й експерти з використання штучного інтелекту в освіті.

Учасники порівняли освітній досвід різних європейських країн, зокрема, підходи до збереження української мови, правового статусу української освіти та інтеграції дітей, які одночасно перебувають у двох освітніх системах. Організатори наголосили, що міжнародна співпраця та координація українських освітніх ініціатив за кордоном є особливо важливими в умовах, коли значна кількість українських дітей продовжує навчання поза межами України.

Українки зустрілися на конференції СФУЖО

■ Софія Калина

Понад 100 учасниць із 22 країн узяло участь у міжнародній конференції «Українки світу в дії: єдність заради перемоги, відновлення України та збереження ідентичности», яка відбулася у Лісабоні, столиці Португалії.

Про це повідомила Світова федерація українських жіночих організацій (СФУЖО), яка організувала подію разом із Товариством українок Португалії. Учасниці обговорювали виклики, що постали перед українською спільнотою, зміцнення міжнародної солідарности та визначення ролі українського жіночого лідерства.

Протягом трьох сесій конференції розповідали про внесок українок за кордоном у перемогу та післявоєнне відновлення України, протидію російському впливу та дезінформації, а також про збереження української національної ідентичности поза межами Батьківщини. До панельних дискусій долучилися: Ілона Гавронська; Ірина Ключковська, директорка Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою; Лідія Таран, журналістка інформаційної агенції Укрінформ; Ярослава Хортяні, голова СФУЖО; інші спікери й експерти.

За підсумками конференції учасниці напрацювали дорожню карту подальших дій українських жіночих організацій. Рекомендації учасниць стануть внеском СФУЖО в роботу Альянсу діаспори з відновлення України, співголовою якого є Ярослава Хортяні.

Ініціатива амбасадорів повернення українців з-за кордону

■ Василь Нетудихата

Міністерство соціальної політики, сім'ї і єдности України зараз працює над ініціативою амбасадорів повернення — волонтерів, які допомагатимуть українцям за кордоном дізнаватися про життя та можливості в конкретних українських громадах. Ініціатива насамперед орієнтована на тих, хто не має можливости повернутися до попереднього місця проживання.

У відомстві поінформували, що модель роботи амбасадорів напрацювали у Вінниці під час воркшопу «Амбасадори й амбасадорки повернення в громадах: від ідеї до реалізації». «Наше завдання — зробити так, аби українці за кордоном мали якомога більше інформації, щоб сформувати своє особисте рішення про повернення до України: які програми підтримки доступні в державі, яку громаду обрати для життя, які документи оформити тощо. Важливо, щоб люди могли відчути: тут на них чекають. Не лише на рівні держави, а й на рівні простих людей. Ініціатива амбасадорів повернення — це якраз про людину, яка може познайомити з громадою, поділитися своїм досвідом, сказати: «Приїжджайте, покажу вам тут усе». Це й про відчуття того, що тебе тут приймуть», — зазначила Ілона Гавронська, заступник міністра соціальної політики, сім'ї і єдности з питань європейської інтеграції України.

За її словами, амбасадори не замінюватимуть фахових консультантів із повернення. Якщо амбасадор допомагатиме більше дізнатися про життя в конкретній громаді з погляду її члена та встановити контакти на місці, консультант зможе надати професійну інформацію про доступні державні та місцеві програми, послуги й інструменти. Такі консультанти працюватимуть у центрах єдности та партнерських організаціях мережі єдности. Під час воркшопу учасники обговорили роль і завдання майбутніх амбасадорів, принципи їхньої роботи та підготовки. Напрацьовані рекомендації використають для подальшого розвитку ініціативи.

Нагорода імені Генерал-майора Миколи Кравціва
«За героїчну оборону України» вручена
Ґенералові Валерієві Залужному
кого мужнє керівництво, непохитна рішучість і відданість своїй державі стали провідною силою в обороні України від російського вторгнення 2022 року

ЗАЛУЖНИЙ НЕ ПРИЇХАВ, АЛЕ ЙОГО ЗВЕРНЕННЯ ПРОЗВУЧАЛО

■ Наталія Лякішева

В Аллентавні (штат Пенсільванія) минулого тижня відбувся 79-й щорічний національний з'їзд однієї з найстаріших українських громадських організацій у США під назвою «Українсько-американські ветерани» (УАВ).

Національний з'їзд приймав Пост 42, осередок УАВ у Пенсільванії. Як зазначив його командир Джері Кіндрачук, цьогорічний форум українсько-американських ветеранів мав особливе значення, бо відбувався у 250-ту річницю Сполучених Штатів та у 20-ту річницю заснування Поста 42. Після завершення з'їзду 26 вересня в історичному Americus Hotel відбувся урочистий бенкет. Головним гостем вечора мав стати Валерій Залужний, колишній головнокомандувач Збройних сил України (ЗСУ), а тепер посол України у Великій Британії. На жаль, він не зміг приїхати.

Проте дуже швидко стало зрозуміло: цей вечір вартий уваги навіть без особистої присутности головного гостя. У залі зібралися американські ветерани, військові, представники українських громад, дипломати, політики, волонтери та громадські діячі. Серед гостей був конґресмен Раян Мак-Кензі. У програмі участь також брали: Ірина Мазур, почесний консул України; Михайло Савків, президент Українського конґресового комітету; бригадний генерал Леонід Кондратюк; керівники УАВ; представники організацій, що допомагають українським військовим.

Вечір розпочався урочистим внесенням прапорів, пролунали національні гімни США й України. Відбулася церемонія на честь військовополонених і зниклих безвісти. Потім усіх попросили підвестися для хвилини мовчання. Присутні вшанували американських та українських військових, які віддали життя, захищаючи свої країни та свободу, а також мирних людей, які загинули від війни й тиранії. У залі було багато людей, для яких слово «війна» — не абстракція: ветерани В'єтнаму, Іраку, колишні американські офіцери, родини військових.

Національний командир УАВ розповів про військову присягу та відповідальність, що не закінчується разом зі службою. Згадали сина Ірини Мазур, який служить у Військово-морських силах США, її брата у лавах ЗСУ.

Ірина Мазур подякувала ветеранам за їхню службу, за підтримку України й водночас закликала присутніх не обмежуватися співчуттями. Треба розмовляти про Україну зі своїми представниками у владі, телефонувати конґресменам, звертатися до засобів масової інформації, розказувати американському суспільству про війну та злочини Московії.

Михайло Савків говорив про історичний досвід української громади у США та про відповідальність за збереження свободи. Одна з головних думок його виступу полягала в тому, що свобода не є чимось, що суспільство отримує у спадок назавжди. Кожне покоління має бути готовим її захищати. Сьогодні Україна воює не лише за територію. Ідеться про право народу самому визначати своє майбутнє. Він також звернувся до українців Америки не залишатися сторонніми спостерігачами, а брати активну участь у суспільному житті США й пояснювати, чому доля України має значення і для безпеки Америки.

Важлива частина вечора була присвячена практичній допомозі українському фронту. Значний внесок у цю допомогу робить компанія New Use Energy (NUE). Її презентацію провів Павло Шмотолоха, генеральний директор компанії. Свого часу Meest Weekly розповідав про NUE та її керівника. Він зазначив, що сучасна війна в Україні перетворилася на «війну роботів». Роль безпілотних систем зростає постійно. Дрони та наземні роботизовані комплекси (НРК) використовують не лише для розвідки чи бойових завдань, але й для постачання. Але будь-яка така система потребує енергії. Тому сучасна війна значною мірою стала ще й «війною батарей»: хто здатний швидше заряджати більше дронів і довше підтримувати обладнання в роботі, той отримує перевагу. На великому екрані демонстрували мобільні акумуляторні системи, сонячні панелі, джерела живлення для електроніки та медичного обладнання, а також устаткування, що використовують українські військові: автономні системи живлення, батареї, зарядні станції для дронів, мобільні сонячні панелі, джерела живлення для електроніки та медичного обладнання для НРК, систем зв'язку й радіоелектронної боротьби.

Після презентації в залі розпочався благодійний аукціон. Серед лотів був і прапор від легендарної 80-ї окремої десантно-штурмової Галицької бригади ЗСУ. Його представив Андрій Насада, військовослужбовець цієї бригади. Він був тяжко поранений: утратив обидві ноги вище колін, три пальці на руці й зазнав значного ушкодження зору. Завдяки допомозі волонтерів, побратимів та благодійного фонду Revived Soldiers Ukraine, пройшов успішне протезування і реабілітацію в Орландо (штат Флорида), де заново навчився ходити на високотехнологічних біонічних протезах.

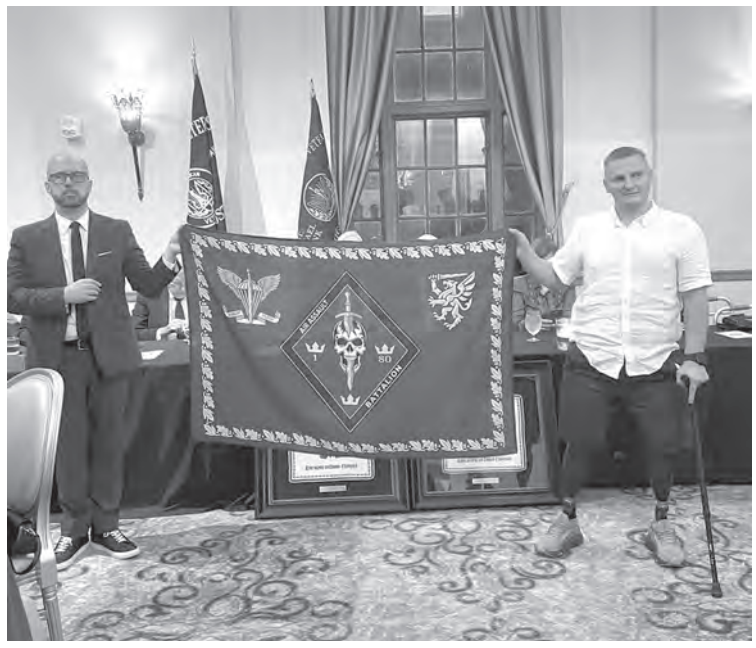
Під час бенкету повідомили, що УАВ заснували нагороду «За героїчну оборону України» ім. генерал-майора Миколи Кравціва. Про історію нагороди розказав генерал Кондратюк. Микола Кравців був генерал-майором Армії США, двічі брав участь у війні у В'єтнамі, обіймав посаду командувача 3-ї піхотної дивізії в 1987—1989 рр., нагороджений трьома Silver Star. Після завершення активної військової служби допомагав українській армії переходити від радянської моделі до західних стандартів.

Першим лавреатом цієї нагороди став Валерій Залужний, «чиє мужнє керівництво, непохитна рішучість і відданість своїй державі стали провідною силою в обороні України від російського вторгнення 2022 року». Оскільки лавреата в залі не було, нагороду прийняли від його імені, щоб згодом передати особисто.

Після цього зачитали звернення, надіслане генералом Залужним. Це були роздуми про війну, мир, міжнародне право, технології, ветеранів і кризу світового порядку. Одна з головних думок звернення: ця війна давно вийшла за межі суперечки про території. Це боротьба за право України на свободу, існування і власне майбутнє.

Вечір завершився молитвою. У ній ушанували живих і загиблих ветеранів. Останні слова пролунали дуже просто: «Боже, благослови Америку. Боже, благослови Україну. Слава Україні!»

ШЛЯХАМИ РУСЬКИХ ЛИЦАРІВ

■ Галина Пагутяк

«...Сам же Данило їхав обіч короля, за звичаєм руським, а кінь під ним був диву подобен і сідло позолочене, і стріли і шабля золотом були оздоблені й иншими прикрасами, що аж дивно, а жупан зі золототканого єдвабу грецького і широким золотим мереживом обшитий, і чоботи зелені козлові, обшиті золотом. І коли німці дивилися і багато дивувалися, сказав йому король: «Я не взяв би тисячі серебра замість того, що ти прийшов єси згідно з обичаєм руським предків своїх». Позаяк була сильна спека, то угорський король взяв Данила за руку і повів до себе в шатро, де допоміг йому переодягнутися у легшу одежу».

Так у Галицько-Волинському літописі описано, як приймав 1252 року угорський король Бела IV свояка і союзника князя Данила Романовича, який невдовзі стане королем за сприяння папи Інокентія IV. А ще в літописі згадується, що військо Данила було чудово екіпіроване, навіть коні в броні, а лицарі в обладунках, що сліпуче сяяли на сонці. І, звісно, зброя у них була відповідна. Що викликало заздрість у німецьких лицарів, чиї предки воювали ще разом із Карлом Великим, як вони стверджували.

Документи, що їх об'єднують часто під загальною назвою «Руський літопис», можуть дати чимало інформації про звичаї військової еліти середньовічної доби. Це не куртуазні лицарські романи, віршовані та прозові, які надихають реконструкторів і авторів фентезі, та все ж поміж скупих рядків знаходимо ті елементи лицарської культури, яка асоціюється зі шляхетністю, відвагою і вірністю.

Починаючи з 1240-х рр. Русь спостигло страшне лихо, яке, за словами Пантелеймона Куліша, перетворило могутню процвітаючу державу на руїну, і ці рани не вдалося залікувати навіть через сотні років. Монголо-татари на чолі з Бату-ханом не мали наміру окуповувати Русь чи сусідні країни по той бік Карпат і приєднувати до своїх володінь. Вони знищували міста, що чинили опір, із нечуваною жорстокістю, а покірні обкладали даниною. Найбільшою трагедією стало знищення Звенигорода взимку 1241-го.

Якби не смерть Батия, монголи дійшли б до Ла-Маншу, і невідомо, у якому становищі опинилися б лицарські ордени, які спочатку брали участь у визволенні Єрусалима, а згодом займалися примусовою християнізацією Пруссії та Литви.

Найлогічніше було б створити оборонний союз європейських держав і разом розбити монголів. І назвати це хрестовим походом. Але цього не трапилось ні в XIII, ні в наступних століттях, коли Османська імперія тероризувала всю Європу добре екіпірованою професійною армією яничар, що складалася з вивезених колись хлопців з України. У Європі правило майорату, за яким старший син успадковував усе майно, а інші сини нічого, мало й позитивний бік, оскільки забезпечувало збереження володінь, отриманих від сюзерена, в одних руках. Руські князі намагалися наділити уділом кожного сина, що призводило до роздроблення та ослаблення і навіть міжусобиць у межах одного роду.

Зовнішня політика руського короля Данила Романовича була спрямована насамперед на те, щоб інші європейські народи по той бік Карпат виступили одностайно проти монголо-татар. Данило зі синами навіть узяв участь у тривалій війні за штирійський спадок, що тривала десять років.

Після загибелі штирійського герцога Фрідріха II Бабенберґа 1246-го спадкоємицями стали його старша сестра Маргарита і небога Гертруда. Тоді жінка потребувала чоловіка-опікуна, оскільки вважалося, що через особливості виховання вона нездатна самостійно опікуватися державними справами, хоча насправді чимало жінок могли краще дати собі раду з ними, ніж деякі чоловіки. Поява одразу двох спадкоємиць спровокувала тривалий конфлікт. Урешті-решт програли обидві.

Шлюби між представниками королівських династій у середньовіччі мали величезний вплив на геополітику. Угорський король Бела IV був одним із претендентів на штирійську спадщину, поряд із чеським королем Оттокаром II Пржемислом. Гертруда вийшла заміж за Романа, наймолодшого сина Данила. На короткий час він став австрійським герцогом, оселився в замку в Гімберзі. Тим часом на арену вийшла майбутня династія Габсбурґів, яку штирійська знать толерувала трохи краще. Їй треба було позбутися Оттокара, який згодом загинув у битві під Дюрнкрутом 26 серпня 1278 року. Щодо Романа, то він майже рік був в облозі, голодував, і врешті дружина домоглася, щоб його відпустили, а сама закінчила життя в монастирі. Інокентій IV дав їм розлучення. Романа прихистив батько, дав йому невелике князівство Новогрудське на Волині, а у віці 30 років той загинув у битві.

У Моравії король Данило мав свої пригоди. Він успішно воював на боці угорського короля, захоплював міста і врешті наблизився до новозбудованого замку Фульштейн. Його спільно збудували німецький лицар, стольник Герборд із Фульма й оломоуцький єпископ Бруно із Шаумбурґа, його сюзерен. Літопис Галицько-Волинський пише: «Узявши город (Опаву), Данило випустив колодників і поставив хоругов свою на городській стіні на знак побіди, а самих городян помилував, і одійшовши, став він на німецькому селі. А руські лицарі після Опави замислились: «Куди ми підемо? Чи до Особлаги, чи на Герборда, чи до себе додому?» Герборд із Фульма, чоловік мудрий і практичний, вирішив діяти на випередження і надіслав Данилу, Болеславу та Леву свого меча. Це була не капітуляція, а дипломатичний жест шляхетного лицаря. І супротивники повелися гідно, мовивши: «Всю землю ми повоювали єсьмо». І повернули додому. А через сто років нащадки Герборда прийшли у землю галицьку, і стали її захисниками й розбудовниками.

Мова лицарів була добре зрозуміла нашим співвітчизникам, які намагалися не порушувати лицарського кодексу честі. 1254-го під час походу на Опаву трапився інцидент із поляками, які були союзниками руського князя. Данило присоромив тих, що зазнали поразки в бою з чехами. Коли Данило побачив їхній страх, то приїхав до них і сказав: «Чого ви лякаєтесь? Хіба ви не знаєте, що війна без полеглих, мертвих не буває? Хіба ви не знаєте, що на мужів ратних прийшли єсте, а не на жінок? Якщо муж убитий у бою, то яке тут диво є? Інші ж удома умирають без слави, а сі зі славою померли! Укріпіте серця ваші і здійміть оружжя своє на ворогів!»

У світі лицарів перемога та поразка трактуються неоднозначно. Ганьба — це втеча з полю бою і нешляхетне поводження зі супротивником. Лицарі не вбивають лежачого, не глумляться над тілом убитого, як трапилося в битві на Моравському полі, коли німецькі лицарі роздягнули тіло Оттокара Пржемисла і залишили серед трупів. І найстрашніший лицарський гріх — зрада свого сюзерена.

Кодексу честі дотримувалось і українське козацтво. «Козацький біскуп» Йосиф Верещинський у XVI ст. мріяв створити в Речі Посполитій лицарський орден на кшталт Мальтійського, куди входили б порівну поляки й українці. То мала бути школа для військової еліти західного зразка, із якої брали б приклад молоді воїни. Однак мрії не судилось здійснитись. Вона так і залишилась на папері.

Не варто, проте, забувати, що моральний імператив завжди був присутній у лицарстві, незалежно від национальности. Подвиг міг перетворити поразку на перемогу. А ганьба — перемогу на чорну пляму. Бо дух лицарства — це найдостойніший дар наступному поколінню. Тому так важливо наголошувати на лицарській традиції, нащадками якої є Збройні сили України. Найкращі з наших воїнів дотримуються кодексу честі.

ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ І НАЙВИДАТНІШИЙ ІСТОРИК

До 160-ї річниці від дня народження Михайла Грушевського

Картка, яку російські жандарми зробили на Грушевського, після того як заарештували його в 1914 р.

Проголошення Третього універсалу УЦР на Софійській площі в Києві. У центрі — Грушевський

Михайло Грушевський

■ Павло Лопата

Михайло Грушевський народився 29 вересня 1866-го в Холмі. На початку 1880-х узявся до письменницької праці. Цікавився українською белетристикою, знайомився з українською історією літератури, етнографії та історії України. Тоді прочитав твори Михайла Петрова, історичні праці Миколи Костомарова, записки про Южну Русь Пантелеймона Куліша, збірник пісень Михайла Максимовича, історичні праці про Нову січ Аполлона Скальковського, історію слов'янських літератур Олександра Пипіна, річники «Київської старовини».

У Тифліській гімназії Грушевський був бібліотекарем. Там він мав змогу розширити свої знання і світоглядні горизонти. Перші свої оповідання «Страшний свідок», «Остання кутя», «Унтер-офіцер Трохим Скавучак» 1883 року Михайло переслав Іванові Нечую-Левицькому, але вони не були надруковані. Та роком пізніше у львівському «Ділі» вийшло його оповідання «Вех аль Джугур», яке 1902-го передрукував збірник «Вік». Оповідання «Бідна дівчина» з'явилося 1886 року в херсонському літературному збірнику «Степ» під псевдонімом М. Заволока.

Поруч із белетристичною творчістю і літературним зацікавленням розвивався інтерес Грушевського до історичних досліджень. Й історія взяла гору над славістикою. Він зацікавився початками Київської Руси, ранньою козаччиною та іншими темами. Михайло Грушевський був неймовірно працьовитий. Загалом написав близько 2 тис. друкованих праць. Майже не знав сну. Підіймався вдосвіта, щоби працювати. Ходив по бібліотеках, архівах Львова, Києва, повертався близько п'ятої години по обіді, тоді сидів над паперами до півночі або й довше. Часто перечитував верстку «Історії України-Руси» і вносив правки.

З отриманням ступеня магістра історії Грушевському знайшлося місце професора Львівського університету. Тож в 1894—1914 рр. він перебував у Львові. Коли помер проф. Омелян Огоновський, на плечі Михайла опустилося наукове представництво усієї галицької України. Крім університетських курсів, учений провадив публічні виклади, керував організацією наукової роботи при Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ). Перейняв на себе редакцію «Записок НТШ». До реорганізації товариства, створення бібліотеки та музею залучив Івана Франка. Разом вони високо підняли товариство, що піднесло українську науку в очах культурного світу. Як редактор Грушевський вмістив у «Записках» низку статей з історії України, передусім з давньої, які були зібрані в першому і п'ятому томах «Розвідок і матеріалів до історії України-Руси». 1898-го став одним із редакторів Літературно-наукового вісника (ЛНВ), навколо якого згуртувалися найкращі літературні сили. Але 1901 року зазнав тяжкого удару, бо російська цензура заборонила поширення місячника в Україні.

Згодом історик переніс друк ЛНВ до Києва у зв'язку з лібералізацією політичного життя в Росії та скасуванням заборони української преси на Великій Україні. Значний слід у науковій роботі залишився у створенні історичної школи Грушевського у Львові, що справила вирішальний вплив на подальший розвиток української національної історіографії.

Професор мав дружні зв'язки з українськими студентами, зокрема тими, які цікавилися історичною проблематикою. Своїх студентів схиляв до історичних дослідів. Молоді історики читали і з'ясовували історичні джерела, обговорювали праці інших дослідників, потім отримували завдання обробляти їх і так поволі втягалися до самостійної наукової праці. Професор ініціював призначення стипендій на провадження наукової праці. 1896-го було створено Фонд ім. Грушевського, завданням якого стало допомагати молодим адептам науки. Михайло разом із гуртом інших галицьких діячів брав активну участь у заснуванні Української націонал-демократичної партії, яка з 1899 року відігравала поважну роль у національно-політичному житті Західної України. До цієї партії Михайло втягнув І. Франка, але обидва невдовзі покинули її ряди, не погоджуючись із політичною лінією Костя Левицького, та віддалися науковій і літературній діяльності. Збереглося кілька групових світлин початку XX ст., на яких Франко і Грушевський — у центрі й завжди поруч. Мешкали вони також поруч. Франко також дуже плідно працював у НТШ.

Восени 1914-го, коли почалися нові нагінки російського уряду на українців, Грушевського заарештували і після більш ніж двох місяців ув'язнення в Києві заслали спершу до Симбірська, потім до Казані, а пізніше до Москви, де той перебував до державного перевороту 1917-го. У березні того ж року історик повернувся до Києва, де його одностайно обрали головою Української Центральної Ради (УЦР). 29 червня 1918-го Грушевського обрали її президентом. Та ліквідація УЦР поклала край державної діяльності. З 1919-го по 1924 рік науковець перебував на еміграції у Відні, пізніше у Празі та Парижі. У столиці Австрії заснував Український соціологічний інститут, який опублікував низку матеріалів з історії українського соціологічного та революційного руху й українського суспільного та економічного життя. Саме тоді з'явилися його праці «М. Драгоманов і женевський соціалістичний гурток» і «Первісне громадянство. Генетична соціологія». Михайло Грушевський був об'єктивною людиною, особливо у своїх аналітичних історичних дослідженнях. Деякі загальні синтетичні формулювання відбивали його політичні переконання. Тому певні постаті в історії України змальовував блідо. Як і в кожної людини, у Грушевського були сильні й слабкі сторони, великі досягнення та інколи помилки. Проте він став найвидатнішим українським істориком. Кращого за нього не було.

Однією з помилок Михайла було те, що 1919-го в Кам'янці-Подільському здійснив спробу антипетлюрівського перевороту. Створив Комітет порятунку революції, що захопив владу в усій окрузі. Протрималися чотири дні. На п'ятий день емісари Петлюри опанували ситуацією, членів ревкому заарештували, а Грушевського відправили під домашній арешт. Перед Лютневою революцією і після неї Михайло Грушевський виступав за федерацію з Росією, але на рівноправних принципах. Та не хотів бути у федерації з комуністичною Росією.

1931 року за сфабрикованою справою історика заарештували й перевезли до Москви, звідки несподівано звільнили під міліційний нагляд. 1931—1934 рр. Грушевський прожив у Москві, працюючи в Академії наук СРСР, членом якої був обраний 1929-го. Помер 25 листопада 1934 року після нескладної операції в Кисловодську. Залишив по собі «Історію України-Руси» в десяти томах, яку почав писати ще 1898-го. На її сторінках спростовував усі намагання генетично пов'язати Київську Русь з історією Московського царства, розглядати князівську Русь як спадщину лише російського народу. «Історія України-Руси» тепер стала тим наріжним каменем, на якому ґрунтується вся українська національна ідея.

Соборна пам'ять України

Календар-альманах 2026

ПРОДОВЖЕННЯ. ПОЧАТОК У № 12—13, 16—26, 28-39

Подаємо текст без змін за виданням: Сергійчук Володимир. Соборна пам'ять України. Календар-альманах. 2026. — Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2025.

СЕРПЕНЬ

26 СЕРПНЯ

50 років тому (1976) помер організатор першого танкового КБ на Харківському паровозобудівному заводі Іван Олексенко. Народився 30 січня 1904 року.

27 СЕРПНЯ

170 років тому (1856) у Нагуєвичах (нині —Львівська обл.) народився Іван Франко, український поет, прозаїк, драматург, перекладач, вчений, громадсько-політичний діяч. Автор поетичних збірок «З вершин і низин» (1887, 1893), «Зів'яле листя» (1896), «Із літ моєї молодості» (1914), романів «Для домашнього вогнища» (1897), «Перехресні стежки» (1900), драм «Украдене щастя» (1894), «Кам'яна душа» (1895). У своїх літературознавчих працях «Пам'ятки української мови й літератури», «Задачі і метод історії літератури», «Теорія і розвій літератури», «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року» подає власну концепцію творчого процесу, сформовану на засадах естетико-соціологічних критеріїв та з урахуванням тогочасних європейських методів наукових досліджень. В творчій спадщині Франка переклади і переспіви з Гомера, Софокла, Данте, Шекспіра, Гете, Гюго, Міцкевича, Пушкіна. Був одним із засновників радикальної партії в Галичині, що згодом переросла в національно-демократичну, за його участю видані альманахи «Ватра», «Веселка», «Перший вінок», тижневики «Народ», «Хлібороб». Став теоретиком і практиком новітнього реалізму. Помер 28 травня 1916 року у Львові.

28 СЕРПНЯ

105 років тому (1921) російські окупанти розстріляли повстанського провідника і поета Григорія Чупринку, сотників Андруха і Опоку, а також 36 членів Центрального повстанського комітету.

30 СЕРПНЯ

105 років тому (1921) у Харбіні вийшов український часопис «Вимоги життя».

40 років тому (1986) помер Павло Жолтовський, український мистецтвознавець. Автор фундаментальних розвідок з історії українського мистецтва («Український живопис XVII—XVIII ст.» та ін.). Народився 5 грудня 1867 року в Пинську (нині — Брестська область Білорусі).

31 СЕРПНЯ

145 років тому (1881) у Баку народився Іван Омелянович-Павленко, український військовий діяч, генерал-хорунжий Армії УНР. Помер 8 вересня 1962 року в Денвері (США).

105 років тому (1921) розпочався пастирський візит Митрополита Андрея Шептицького до Америки.

«НАЛЕЖНІ ІНФОРМАЦІЇ І РОСПОРЯДЖЕННЯ В ЦІЙ СПРАВІ ПЕРЕСЛАНІ БУДУТЬ ВАМ ДОДАТКОВО»

(ДО 105-РІЧЧЯ ОСТАННІХ ПРИГОТУВАНЬ ДО ДРУГОГО ЗИМОВОГО ПОХОДУ)

Улітку 1921 року Україна справді готувалася до всенародного повстання. Станом на 1 серпня практично в кожному окупованому більшовиками повіті дислокувалися повстанські загони. Так, у Верхньодніпровському й Криворізькому діяв отаман Козлик, у Бобринецькому — Нестеренко, у Чигиринському та Черкаському — Хмара (Чигиринський), Бондарчук, Загородній і Заболотний, в Уманському — Дехтяр, Дерещук, у Гайсинському і Брацлавському — Лихо, Хмара (Гайсинський), «Чорна Борода», в Липовецькому — Андрій, Дервіш, Чуприна, у Таращанському — Закаблука, у Звенигородському — Гризло.

На той час існувало 28 повстанських формувань: Катеринославський губернський і обласний комітети; організація доктора Гелієва; Криворізький повстанський комітет; повстанська організація Чигиринського, Верхнєдніпровського, Єлисаветградського, Летичівського, Кам'янецького, Бердичівського, Бердянського, Мелітопольського повітів, а також Деражні, Летичева, Нової Ушиці, Полонного, Мирополя, 6-го і 9-го районів; Сатанівська, Вовковинська, Проскурівська, Бабчинецька, Ємільчинська, Жулинська, Дубрівська повстанські організації; Уманська, Гайсинська, Канівська повітові; Чигиринська окрема; Козятинська районна (залізничники); залізничні повстанські організації Київського, Коростенського та Фастівського вузлів, Бахмача й Конотопа; мобільна повстанська організація в складі 3 груп при загоні отамана Шевченка.

Цю широку підпільну мережу планувалося залучити до операції з визволення України від більшовицької влади. Так, групі військ отамана Орлика пропонувалося до 1 вересня 1921 року завершити бойову підготовку, а коли вибухне повстання, знищити залізничні лінії Овруч— Мозир, Малин—Київ, Козятин—Фастів, Вінниця— Козятин, Полонне—Бердичів, Жмеринка—Рахни й шосе Житомир—Київ з таким розрахунком, щоб їх не можна було відновити протягом 2—4 тижнів. Повстанські загони мали блокувати всі шляхи вздовж Прип'яті й унеможливити пересування ними червоноармійських частин.

Крім цього, одна з група повинна була перервати зв'язок як у середині червоноармійських військ, так і між ними і штабом Київського військового округу, діючи в таких місцевостях: 41-ша піхотна бригада і окрема кінна бригада в Коростені, 44-та піхотна дивізія — в Житомирі, 1-й кінний корпус — в районі Вінниця—Літин—Деражня, 25-та піхотна дивізія — в Білій Церкві, 45-та стрілецька дивізія — в Умані, 24-та піхотна дивізія — в Гайсині, дві інші дивізії вздовж кордону від Прип'яті до Дністра. Донесення про хід операцій належало посилати цілком таємно на село Будище Звенигородського повіту, де в сільській школі їх мав одержувати Андрій Настечко.

Групі отамана Шевченка доручалося знищити залізничні колії на лініях Гомель—Бахмач, Ямпіль—Конотоп і Ворожба—Льгов, після чого зайняти Полтаву, блокувати Кременчуцький залізничний вузол, а потім, зробивши наліт на Харків, розгромити центр радянської влади в Україні.

Група отамана Брови повинна була підірвати залізничні колії, що сполучали Україну з Доном, і зайняти Катеринослав, а також перервати зв'язок між червоноармійськими частинами. Щоб своєчасно повідомити дислоковані на широкому просторі підрозділи про початок повстання, потрібно було забезпечити зв'язок із ними всіма доступними засобами — телефоном, телеграфом, залізничним і кінним транспортом; рекомендувалося навіть використати для оповіщення церковні дзвони і встановити своєрідні маяки, як це робили в давнину запорожці; насипати на високих місцях купи із соломи та хмизу, які після підпалення давали б багато диму.

Повстанські групи отримали наказ: чекістів і комуністів розстрілювати, а звичайних червоноармійців лише демобілізовувати і, відібравши скарбове майно та зброю, відпускати до дому.

Наприкінці вересня 1921 року Петлюра затвердив інструкцію щодо розвідки в повстанських районах. Отримані дані свідчили, що більшовицькі сили в Україні, особливо на Правобережжі, стали збільшуватися. На початок жовтня тут уже налічувало-

ся 15 піхотних і 13 кінних дивізій (загалом до 250 тисяч багнетів і 60 тисяч шабель, не рахуючи різних місцевих підрозділів і військ спеціального призначення). В районі Кам'янець—Хмільник—Сквира—Черкаси—Умань—Ямпіль на Дністрі противник сконцентрував 6 піхотних і 7 кінних дивізій, а в чотирикутнику Балта-Вознесенськ-Херсон-Одеса 4 піхотних і 3 кінні дивізії. Найменше більшовицьких військ було в північному районі майбутніх бойових дій. Розвідка армії УНР виявила підтягування на Правобережжя, в район Канів-Сміла-Черкаси, 4-ї, 6-ї і 14-ї кінних дивізій, перехід 7-ї піхотної через Кременчук, 43-ї, 13-ї та інтернаціональної піхотних, а також курсантських шкіл і 13-го понтонного батальйону до Кам'янця-Подільського, 2-ї і 7-ї кінних дивізій і частин 51-ї піхотної — до Балти—Тирасполя, 9-ї кінної — до Жмеринки—Брацлава, 15-ї піхотної — до Єлисаветграда. В район Вінниця—Бар—Хмільник висовувалися 25-а і 45-а піхотні і 8-а та 17-а кінні.

За розвідданими, чисельність особового складу повстанських сил внаслідок репресивних акцій більшовиків дещо зменшилася. Виступи мали місцевий характер і проходили у невеликому масштабі. Деякі партизанські загони вели важкі бої з переслідувачами. Населення, незважаючи на своє вороже ставлення до більшовиків, поводилося доволі пасивно, особливо в північних прикордонних повітах. Щоб підняти народні маси на боротьбу необхідний поштовх якоїсь зовнішньої сили. Якраз збройна акція регулярних українських збройних сил з-поза меж УСРР, до котрої готувався Петлюра з бойовими соратниками на теренах польської держави, і могла бути тим необхідним поштовхом.

Тож виряджаючи начальника повстанського штабу генерал-хорунжого Юрка Тютюнника із старшинами і козаками в Україну для її визволення, Симон Петлюра 25 серпня 1921 року писав йому: «від цілого серця хочу побажати успіху в тій тяжкій боротьбі, яку прийдеться провадити на Україні.

Прошу передати старшинам й козакам мій привіт, а по розпочаттю справи з'ясувати їм всю історичну вагу та патріотичне значіння того великого акту самопосвяти, який вони виявляють, вирушаючи на Україну, щоб від ворогів її звільнити та роспочати працю для національно-державної відбудови її.

Щасти Боже і Вам і всім старшинам та козакам, що вирушають в далеку та тяжку дорогу, успіху та слави на добро і щастя нашій Батьківщині».

Це були ті, котрим, як світильник темної ночі, показував шлях у майбутнє України сам Петлюра, вони йому довіряли, звірялися своїми болями і чекали з визвольною місією. Вони знали, що Симон Петлюра вірний їй до кінця свого життя.

«НЕ ВІДДАВ ЧОЛОБИТТЯ МОСКВІ»

(ДО 75-РІЧЧЯ ЗАБОРОНИ ВІРША ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ «ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ»)

У московському кремлі за сталінських часів завжди приглядалися до української поезії. І якщо вона подобалася її вождеві, то одразу ж друкувалася українською мовою на першій шпальті центрального органу ВКП (б) «Правда», як це судилося віршеві Павла Тичини «Партія веде». Якщо ж зміст твору не подобався, то він зазнавав нищівної критики в прозовому варіанті російською мовою.

Останнє трапилося з віршем Володимира Сосюри «Любіть Україну», коли в статті «Проти ідеологічних перекручень у літературі» про нього писалося буквально таке: «Вірш В.Сосюри «Любіть Україну» викликає почуття розчарування і протесту… Не таку Україну оспівує у своєму вірші В.Сосюра. Під такою творчістю підпишеться будь-який недруг українського народу з націоналістичного табору. Скажімо, Петлюра, Бандера і тому подібні».

Цілком природно, що, відгукуючись на московське «фас», наступного дня редакційну статтю «Правди» передрукували всі республіканські газети УРСР, а ще через день — всі обласні й міські органи союзних республік. Як пише Олександр Рудяченко, «не лише опублікували, але й організували обурені листи-відгуки на цю статтю. Скрізь засуджувалася творчість українського поета. Лізли зі шкури один перед одним писаки, вишукуючи дошкульні слова на адресу українського лірика. Як могли, так і обливали брудом. Каялася… «Літературна Україна» — за те, що надрукувала «слабкий» вірш Володимира Сосюри». А журнал «Вітчизна» в уже переверстаному липневому числі за 1951 рік стверджував: «У вірші Володимира Сосюри відсутній образ, дорогий для кожного справжнього патріота, — образ нашої соціалістичної Батьківщини, Радянської України…».

А далі — більше. Як додає цитований автор, «Для однієї ліричної мініатюри тієї комуністичної кампанії виявилося замало. Починаючи з 30 липня 1951 р., під наглядом працівників управління пропаганди й агітації ЦК КП(б)У IV Пленум Правління Спілки письменників України чотири дні (!!!) обговорював… один вірш Володимира Сосюри. Такої ідеологічної інквізиції Світ ще не бачив».

Олександр Корнійчук на пленумі Спілки письменників України кричав на Сосюру (мабуть, з переляку, бо його теж критикували, але чемно і в міру): «За який націоналістичний гріш ви продалися?».

Звичайно, Володимир Сосюра тоді не відповів, що за збірку «Щоб сади шуміли» (1947), в якій було вміщено вірш «Любіть Україну», він був відзначений у 1948 році Сталінською премією першого ступеня, до якої йому додали 50 тисяч карбованців… Але втримався, щоб не розгнівити остаточно озвірілих українофобів і пристосуванців.

Москва ж не зупинилася в розгромній критиці «Любіть Україну» у всесоюзному масштабі, долучаючи до цієї кампанії і холуйське діаспорне зарубіжжя. Так, прорадянська канадська газета «Українське життя» схвалюючи дії комуністичної влади, писала, що «критика і самокритика служить в руках радянського народу могутнім засобом викриття недоліків у всіх сферах життя і діяльності соціалістичного суспільства». Щоправда, одразу ж отримала гідну відсіч також канадського «Українського голосу» з цього приводу: «Українське життя» хоче цим доказати, що московська «Правда», критикуючи вірш Сосюри «Любіть Україну», має повну рацію. Признаючи рацію за московською «Правдою», «У. Ж.» тим самим прилучується до критики Сосюри, вірш якого віє глибоким патріотизмом до України». Ця ж газета відкрито захищала твір Сосюри, наголошуючи, що «він прогрішився тільки тим, що у своєму вірші не віддав чолобитія Москві».

«У вірші «Любіть Україну», — наголошувалося, — відозвалася справжня українська душа поета, бо у тому вірші він діткнувся приглушених ворожою тиранією, але живих акордів свого українського серця».

І як висновок: «Кожному, що хоч трохи знає підсовітську дійсність в Україні, відомо, що Володимир Сосюра у своїй поезії «Любіть Україну» вив'язався більше, ніж блискуче. Не почувається у ній ні московської «казьонщини», ні освідчення в любові «старшому братові», а навпаки:

«Не можна любити народів других, коли ти не любиш Вкраїну»… Тимчасом у Києві 26 липня 1951 року вірш Володимира Сосюри обговорювали на політбюро ЦК КП(б) У. Рішення — вилучити всі книги, де вміщено цей твір. Як це можливо з найменшими втратами, пропонував через кілька днів головний цензор УРСР Полонник у своїй доповідній до ЦК КП(б) У:

7 серпня 1951 р.

ЗАВ. ВІДДІЛОМ ПРОПАГАНДИ ТА АГІТАЦІЇ ЦК КП(Б) У тов. ПАШКО Я. Ю.

На виконання Постанови ЦК КП(б) У № ПБ-74 / 59 від 26 липня 1951 р. про вилучення вірша В. Сосюри «Любіть Україну», Головліт УРСР склав бібліографію українських книжних видань, у яких вміщено цей твір, і просить дозволити органам цензури здійснити втручання в наступних виданнях, що перебувають у бібліотеках республіки:

1. В. Сосюра. «Щоб сади шуміли», видавництво «Радянський письменник», Київ, 1947 р., ст. 164.

Пропонований спосіб вилучення: склеїти стор. 40 з 41.

2. Збірник «Поэты Советской Украины» (1941—1945). Державне видавництво художньої літератури України. Київ, 1946 р., стор. 198.

Пропонований спосіб вилучення: вирізати стор. 125 із 126.

3. В. Сосюра. «Поезії». Видавництво «Радянський письменник». Київ, 1950 р. стор. 328.

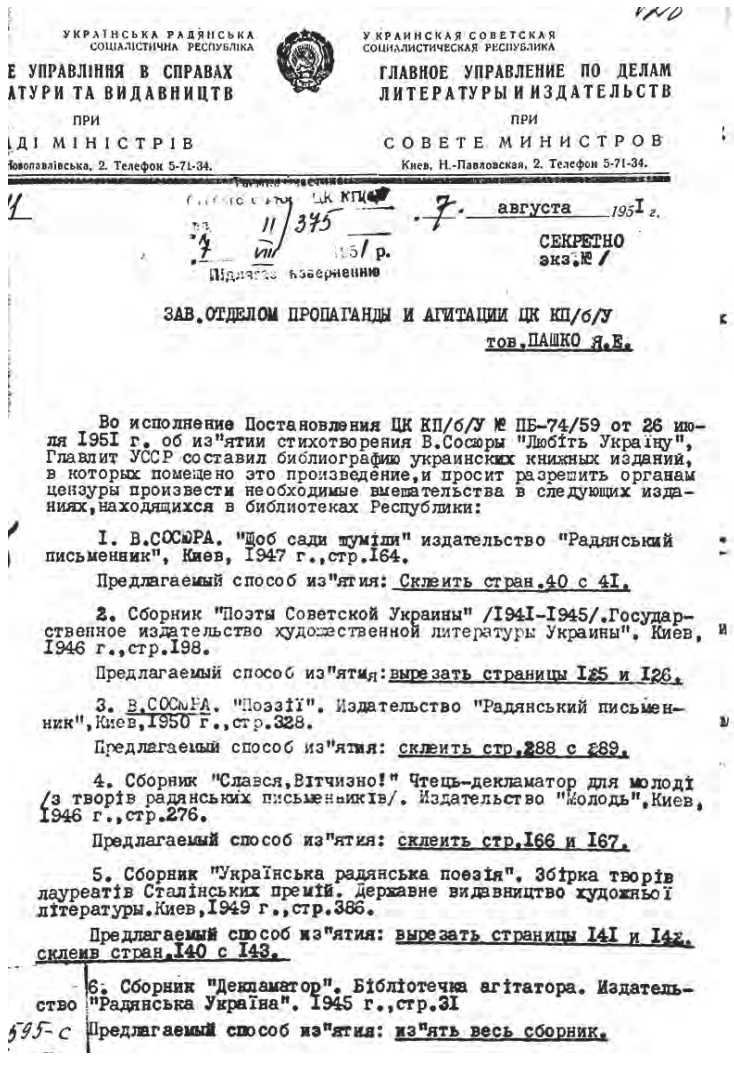
Пропонований спосіб вилучення: склеїти стор. 288 з 289.

4. Збірник «Слався, Вітчизно!». Читець-деклама-тор для молоді (з творів радянських письменників). Видавництво

«Молодь», Київ, 1946 р., стор. 276.

Володимир Сергійчук

Продовження у наступному номері

УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА
Е УПРАВЛІННЯ В СПРАВАХ АТУРИ ТА ВИДАВНИЦТВ ПРИ АДІ МІНІСТРІВ
Хрещатик, Новопавлівська, 2. Телефон 5-71-34.

УКРАИНСКАЯ СОВЕТСКАЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПО ДЕЛАМ ЛИТЕРАТУРЫ И ИЗДАТЕЛЬСТВ ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ
Крещатик, Киев, Н.-Павловская, 2. Телефон 5-71-34.

ЦК КП(б)У
№ 11/375 7 августа 1951 г.
№ 7 VIII 1951 г.
Подлежит возвращению
СЕКРЕТНО
экз.№ 1

ЗАВ.ОТДЕЛОМ ПРОПАГАНДЫ И АГИТАЦИИ ЦК КП/б/У
тов.ПАШКО Я.Е.

Во исполнение Постановления ЦК КП/б/У № ПБ-74/59 от 26 июля 1951 г. об из"ятии стихотворения В.Сосюры "Любіть Україну", Главлит УССР составил библиографию украинских книжных изданий, в которых помещено это произведение,и просит разрешить органам цензуры произвести необходимые вымарательства в следующих изданиях,находящихся в библиотеках Республики:

1. В.СОСЮРА. "Щоб сади шуміли" издательство "Радянський письменник", Киев, 1947 г.,стр.164.
Предлагаемый способ из"ятия: Склеить стран.40 с 41.

2. Сборник "Поэты Советской Украины" /1941-1945/.Государственное издательство художественной литературы Украины", Киев, 1946 г.,стр.198.
Предлагаемый способ из"ятия: вырезать страницы 125 и 126.

3. В.СОСЮРА. "Поезії". Издательство "Радянський письменник",Киев,1950 г.,стр.328.
Предлагаемый способ из"ятия: склеить стр.288 с 289.

4. Сборник "Слався,Вітчизно!" Чтець-декламатор для молоді /з творів радянських письменників/. Издательство "Молодь",Киев, 1946 г.,стр.276.
Предлагаемый способ из"ятия: склеить стр.166 и 167.

5. Сборник "Українська радянська поезія". Збірка творів лауреатів Сталінських премій. Державне видавництво художньої літератури.Киев,1949 г.,стр.386.
Предлагаемый способ из"ятия: вырезать страницы 141 и 142, склеив стран.140 с 143.

6. Сборник "Декламатор". Бібліотечка агітатора. Издательство "Радянська Україна". 1945 г.,стр.31
595-с Предлагаемый способ из"ятия: из"ять весь сборник.

ВРЦіРО закликала врятувати жителів Олешок від голоду

■ Ярослава Прадід

Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) звернулася до Лева XIV зі закликом врятувати жителів тимчасово окупованих Олешок на Херсонщині від голоду.

У зверненні йдеться про те, що Олешки перебувають у гуманітарній блокаді, через що їхні жителі опинилися на межі гуманітарної катастрофи. Востаннє туди привозили продовольство ще наприкінці травня ц. р., тож зараз люди голодують, їдять траву. Покинути місто їм перешкоджають окупанти. «З огляду на різні дані в м. Олешки і на прилеглій території може залишатися понад 6 тис. осіб, серед них близько 200 дітей, які фактично перебувають у «сірій зоні» поруч із лінією фронту. Цивільні, які щодня перебувають під загрозою обстрілів і атак дронів, залишаються без харчових продуктів, питної води, медикаментів та іншої необхідної допомоги», — ідеться у зверненні.

Електро- та газопостачання в місті відсутні, а критична інфраструктура зруйнована бойовими діями. Крім того, Олешки постраждали від повені внаслідок підриву росіянами греблі Каховської гідроелектростанції 2023 року.

Рада церков зазначила, що Україна постійно інформує міжнародні організації зі закликом надати допомогу жителям Олешок, а також намагається домовитися про евакуацію жителів з російською стороною. Проте рашисти використовують гуманітарну катастрофу для поширення пропаганди й продовжують ігнорувати міжнародне гуманітарне право. «У зв'язку із зазначеним ВРЦіРО звертається до Папи Римського, Всесвітньої ради церков, Всесвітнього євангельського альянсу, інших релігійних лідерів, до представників різних конфесій і правозахисних неурядових організацій зі закликом піднести свій голос і використати всі можливості для врятування від голодної смерті жителів м. Олешки на Херсонщині», — вказано в документі.

Крім того, ВРЦіРО закликала держави-члени Організації Об'єднаних Націй і Міжнародний комітет Червоного Хреста вжити необхідних заходів для виконання гуманітарної місії з евакуації жителів Олешок на неокуповану територію.

Олешки перебувають під російською окупацією з першого дня повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України. Про гуманітарну катастрофу в місті ще в липні ц. р. написала The Washington Post. За даними журналістів, росіяни не лише не забезпечують продовольством жителів окупованих територій, але й відбирають у них харчі, які ті придбали з величезною націнкою. Люди вимушені пити воду з батарей і вирощувати їжу в квартирах заради виживання. Світла й газу немає, інфраструктура зруйнована, цивільні постійно перебувають під обстрілами. Навколо все заміновано.

Але в ніч на 27 вересня українські воїни доправили жителям окупованих Олешок близько 4 т продуктів одразу на 100 локацій міста.

ФОТОФАКТ

У с. Червоний Маяк на Херсонщині російські війська атакували FPV-дроном Свято-Григорівський Бізюковий монастир, унаслідок чого загинув 71-річний священнослужитель, іще чотирьох священників поранено. У них мінно-вибухові травми.

ОСВЯТИЛИ МОНАСТИР, ПРИДБАНИЙ МИТРОПОЛИТОМ ШЕПТИЦЬКИМ

■ Юстина Зарваниця

У Микуличині на Івано-Франківщині освятили відновлений монастир Преподобномучениці Тарсикії Мацьків Згромадження сестер служебниць Непорочної Діви Марії. Чин освячення очолив єпископ Коломийської єпархії Василій Івасюк.

Під час урочистостей архиєрей також освятив престол монастирської каплиці Преподобномучениці Тарсикії Мацьків і зовнішню каплицю Святого Миколая. Владиці співслужили єпископ-помічник Івано-Франківської архиєпархії владика Микола Семенишин і духовенство Української греко-католицької церкви (УГКЦ). У молитві взяли участь сестри згромадження з України, Польщі, Бразилії, США та Сербії. Під час урочистостей зачитали два декрети єпископа Василія.

Звертаючись до присутніх, він зазначив, що будівлю монастиря та земельну ділянку свого часу придбав митрополит Андрей Шептицький. За радянської влади монастир ліквідували, а його майно конфіскували. Після опрацювання архівних документів та ухвалення відповідних рішень монастирський комплекс повернули у власність Згромадження сестер служебниць Непорочної Діви Марії.

Єпископ подякував усім, хто сприяв поверненню монастиря, зокрема, духовенству, учасникам громадських слухань, доброчинцям і жертводавцям. За його словами, сестри в Микуличині працюватимуть із дітьми, молоддю та родинами, проводитимуть катехизацію і підтримуватимуть людей, які постраждали внаслідок війни.

Софія Лебедович, генеральна настоятелька згромадження, назвала повернення сестер до Микуличина важливою подією для всієї спільноти. Вона передала провінційній настоятельці с. Христофорі Буштин ікону блаженної Тарсикії Мацьків, покровительки монастиря.

Напад на священника під час богослужіння

■ Наталія Шутка

У церкві Святих Володимира і Ольги у Львові під час літургії якийсь хуліган напав на священника.

Близько 10.00 до поліції надійшло повідомлення про це. «Як попередньо встановили правоохоронці, чоловік із ментальними порушеннями намагався завадити проведенню богослужіння, але його зупинили панотець і вірні, які в подальшому передали нападника поліції», — розказали в правоохоронному відомстві.

Чоловіка доправили до спеціалізованого лікувального закладу. Обставини події встановлюють. У поліції уточнили, що нападником виявився 35-річний громадянин, зареєстрований у Стрийському районі. На інцидент відреагували у Львівській архиєпархії УГКЦ. Там зазначили, що напали на о. Олега Плішила. За словами священника, це сталося перед анафорою. Почувши вигуки парафіян, він обернувся і отримав удар в обличчя. За даними архиєпархії, у нападника буцімто був ніж. «У цей момент я намагався вберегти Святі Тайни. Наші парафіяни швидко відреагували й зупинили нападника. Після цього його передали правоохоронцям, а я завершив Божественну літургію», — розповів о. Олег. Щоправда, інформацію, що нападник мав при собі ніж, у поліції спростували.

Отець Олег Плішило

У КЕЛЬНІ ВІДКРИЛИ ШКОЛУ ВИХІДНОГО ДНЯ

■ Лана Світ

У Кельні (Німеччина) запрацювала українська школа вихідного дня «Єдність», де діти різного віку можуть вивчати українознавчі дисципліни, розвивати соціальні навички та підтримувати зв'язок з українською культурою.

Ідея створення такої школи належить сумчанці Юлії Ісай, яка має педагогічну й управлінську освіту і є співголовою громадської організації Deutsch-Ukrainischer Kultur und Bildungsverein e.V. «Я подумала, що моїм дітям було б корисно, крім «Пласту», відвідувати ще й українську школу вихідного дня. Узялася шукати й була дуже здивована, що її досі немає. А має бути!» — розповіла вона.

Процес створення школи тривав близько півтора року. Влітку ц. р. команда розпочала роботу в тестовому режимі для наймолодших дітей, а з вересня відкрила заняття для всіх охочих. За словами активістки, одним із головних принципів команди є створення такого формату, до якого діти хотітимуть приходити у вихідні, а батьки — привозити їх. Зацікавленість українських родин виявилася значною. До роботи над проєктом разом з Ісай долучилися організаторка концертів Мирослава Частникова та мисткиня Юлія Куліненко.

Команда вивчала досвід інших українських освітніх осередків за кордоном. Зокрема, відвідала українську школу вихідного дня «Рідне слово» в Дюссельдорфі, що працює з 2018 року, а також узяла участь у дводенній конференції для волонтерських діаспорних осередків у Гаазі. «У Нідерландах ми познайомилися з представниками шкільництва з Данії, Швейцарії, Польщі, Литви. Саме їхній досвід вплинув на формування візії нашого сьогодення», — розказала організаторка.

Вона також наголосила на важливості обміну досвідом між українськими організаціями за кордоном і зазначила, що команда «Єдности» відкрита до нових партнерств і спільних проєктів. Ще на етапі підготовки команда провела опитування в одній із найбільших українських груп у фейсбуці в Кельні. Ідеєю створення української школи зацікавилися батьки 172 дітей.

У червні 2025-го розпочалася реєстрація громадської організації Deutsch-Ukrainischer Kultur und Bildungsverein e.V. Процедура тривала майже рік. Паралельно команда шукала відповідне приміщення, розглядаючи університети, коледжі, громадські центри та школи. Зрештою вдалося укласти договір про використання класів нової загальноосвітньої школи в центральній частині Кельна. Саме там 6 вересня ц. р. розпочалися регулярні заняття.

Філософія «Єдности» відрізняється від традиційної шкільної моделі. У школі немає оцінок і домашніх завдань, а освітня програма адаптована до особливостей неформальної освіти. Заняття проводять професійні педагоги для дітей різного віку. Також команда школи систематично проводить традиційні майстер-класи й свята, а найближчими місяцями планує запуск нових курсів — бальних і сучасних танців, шахів, образотворчого мистецтва, журналістики та блогінгу.

Школа хоче подати заявку на акредитацію до МОН України. У перспективі це має відкрити доступ до методичних розробок, рекомендованих цим відомством, які команда зможе інтегрувати у власний освітній процес.

НУШ переходить до нового етапу

■ Орися Шиян

Кабінет Міністрів України оновив план реалізації реформи Нової української школи (НУШ) до 2029 року. Наступний етап передбачає завершення змін у базовій школі та підготовку до переходу на профільну старшу освіту.

Оновлена дорожня карта враховує як результати попередніх етапів реформи, так і нові виклики, що постали перед українською освітою через повномасштабну війну. Серед них — пошкодження та руйнування шкіл, переїзд учнів, поширення дистанційного й змішаного навчання, освітні втрати і потреба в психологічній підтримці дітей. У Міністерстві освіти і науки (МОН) України наголосили, що йдеться не про перезапуск НУШ, а про оновлення плану реформи, затвердженого ще 2017-го.

Одним із ключових завдань на найближчі роки стане запуск профільної середньої освіти для учнів 10—12 класів. Для цього необхідно підготувати нові навчальні програми та підручники, вишколити педагогів, сформувати мережу академічних ліцеїв і розвивати систему кар'єрного консультування.

Перехід до нової моделі відбуватиметься поетапно. 2027 року нові модельні програми та навчальні матеріали планують запровадити для 10-го класу, 2028-го — для 11-го, а 2029 року — для 12-го. Підготовка до змін уже триває. З 1 вересня ц. р. 150 академічних ліцеїв приєдналися до пілотування профільної старшої школи.

Окрему увагу в оновленому плані приділили кар'єрному консультуванню школярів. У базовій і старшій школі планують підготувати щонайменше 15 тис. кар'єрних освітніх радників. Вони допомагатимуть учням визначати власні інтереси та здібності, а також обирати подальший напрям навчання чи професійного розвитку.

План реформи передбачає збільшення часу на підготовку й апробацію шкільних підручників. Зокрема, планують перейти до дворічного циклу їхньої розробки. Це має дозволити авторам протестувати навчальні матеріали на практиці, внести необхідні зміни та лише після цього масштабувати їх для всіх учнів. Для профільної школи підготовку підручників синхронізують із переходом на нову модель навчання: матеріали для 10-го класу мають бути готові 2027 року, для 11-го — 2028-го, а для 12-го — 2029 року.

Ще одним напрямом НУШ є професійний розвиток учителів. План передбачає подальше вдосконалення системи підвищення кваліфікації, зокрема супервізії, педагогічної інтернатури та цифрових інструментів для навчання педагогів. Також продовжать розвивати підхід, за якого вчителі можуть самостійно обирати програми професійного розвитку.

До 2029-го ще планують оновити підходи до оцінювання навчальних результатів учнів. Зокрема, передбачили створення єдиної системи й загальних критеріїв оцінювання. Україна готуватиметься і до поступового повернення державної підсумкової атестації у форматі зовнішнього незалежного оцінювання — за умови, що безпекова ситуація дозволятиме це зробити. Крім того, Україна продовжить брати участь у міжнародних дослідженнях якості освіти, як-от PISA та TALIS. Їхні результати використовуватимуть для оцінювання стану української освіти й ефективности реформ.

Початковий план НУШ розробляли 2017 року, іще до повномасштабного вторгнення Росії. За цей час українська система освіти протистояла низці нових викликів. Ідеться про руйнування освітньої інфраструктури, вимушене переміщення дітей, навчання школярів за кордоном і на тимчасово окупованих територіях, освітні втрати й потребу в посиленні психологічної підтримки. Оновлена дорожня карта має врахувати ці обставини й забезпечити подальше впровадження реформи навіть в умовах війни.

Та основна мета НУШ залишається незмінною — створити сучасну систему освіти, що допомагає дітям розвивати необхідні компетентності, здобувати якісні знання та самостійно визначати власну освітню траєкторію.

Онофрійчук — чемпіонка, а Перемета втомилася

Таїсія Онофрійчук

■ Софія Калина

Таїсія Онофрійчук, лідер української збірної з художньої гімнастики, поповнила свою колекцію нагород двома золотими медалями в окремих фіналах Ґран-прі у Брно (Чехія).

Після успіху в багатоборстві вона стала найкращою у вправах з м'ячем і булавами. У фіналі з м'ячем отримала 28,45 бала, а її виступ із булавами судді оцінили на 29,45. Відтак українка здобула аж три золоті медалі. А після чотирьох етапів Ґран-прі-2026 вона поклала у свою скарбничку 11 медалей, із них десять — золоті.

Успішно виступила й Поліна Каріка. Вона виборола срібну медаль у вправі з обручем і бронзову з м'ячем.

Водночас Валерія Перемета, чемпіонка світу з художньої гімнастики, оголосила про завершення професійної кар'єри. «У чотири роки батьки привели мене до залу, і тоді ніхто не знав, куди приведе мене це рішення. Потім були роки, протягом яких змінювалася я, змінювався спорт, змінювалися люди навколо мене, але одне залишалося незмінним: я продовжувала повертатися до залу», — поділилася 18-річна спортсменка.

Особливе місце в її кар'єрі посідає національна збірна України. «Бути її частиною — це не просто статус. Це величезна відповідальність і досвід, який назавжди залишиться зі мною. Виходити на килим, знаючи, що ти представляєш Україну, — це відчуття, яке складно передати словами. Я щиро раділа кожній медалі, кожному вдалому виступу. Завжди хотіла бути корисною команді, зробити свій максимум і не підвести тих, хто стояв поруч. Навіть коли було складно, навіть коли не все вдавалося, я продовжувала працювати», — розповіла дівчина.

Чим надалі займатиметься, вона не повідомила. «Не знаю, чи можна по-справжньому попрощатися зі спортом, якому віддала більшу частину свого життя. Мабуть, ні. Та йду далі не тому, що забула цей спорт. Навпаки. Я йду з великою любов'ю до того, що було. Без бажання переписувати минуле. Без жалю за тим, що залишилося позаду. Просто настав момент дозволити собі почати щось нове», — резюмувала вже колишня гімнастка.

ФОТОФАКТ

У результаті атаки російських окупаційних сил на Харків було пошкоджено стадіон «Металіст».

ЛІГА НАЦІЙ СТАРТУВАЛА

Угорщина — Україна (0:1)

■ Роман Журба

У п'ятницю 25 вересня національні збірні Угорщини й України провели матч першого туру Ліги націй.

Суперники стартували з низьких обертів, однак до десятої хвилини протистояння в угорців з'явилася можливість повести в рахунку. Та м'яч, до їхнього великого розчарування, влучив у поперечину.

Під час матчу навіть неозброєним оком було видно, що найнеприємнішим суперником на полі для українців був Собослаї. Щоб його нейтралізувати, доводилося грати щільно. Дії з позбавлення можливости команди суперників створювати небезпечні моменти привели до створення лише одного моменту в угорців, тоді як українцям удалося відкрити рахунок у матчі. Судаков бездоганно передав м'яч у карний майданчик на Сікана. І цей забутий суперниками гравець зреагував цілком природно, вивівши свою команду вперед.

Другий відтинок ігрового часу минав під знаком напруги. Нервова ситуація на футбольному полі змушувала українців діяти ще агресивніше. Єдине, що не вдавалося — це реалізація моментів. Наприкінці матчу Назаренко настільки розпалився, що здійснив грубий підкат і отримав червону картку. Команди в підсумку пішли стінка на стінку. Видалення гравця, однак, не завадило збірній України утримати переможний рахунок.

А 28 вересня збірна України зіграла на рівних зі збірною Грузії в другому турі Ліги націй сезону-2026/2027. Андреа Мальдера, головний тренер українців, змінив десятьох гравців, порівнюючи з попереднім матчем! Поєдинок у Тбілісі завершився з рахунком 0:0, оскільки в обох таймах команди не показали нічого кращого, ніж явну невдачу під час розіграшу моментів.

Водночас очевидна нездатність гостей забити м'яч у ворота грузинів жодним чином не применшує достатньо велику кількість створених загалом небезпечних моментів. Однак очевидний азарт українців зіграти на результат вилився в першу жовту картку на 17-й хвилині, коли попередженням суддя покарав Владислава Ваната.

Після перерви глядачі побачили максимум замін у збірної України. Головний тренер команди замість Ваната, Олександра Піхальонка і Матвія Пономаренка випустив на поле Данила Сікана, Олега Очеретька й Романа Яремчука. Експеримент, зрештою, також призвів до попередження, тепер уже в Сікана.

ГОП-ЛЯ

Турецький клуб «Тургутлуспор» привернув увагу всієї спортивної спільноти, призначивши на посаду головного тренера 22-річну Зейнеп Местан. Вона стала першою жінкою в історії клубу, яка очолила чоловічу команду. До цього Местан не мала досвіду самостійної роботи в ролі тренера ні в чоловічому, ні в жіночому футболі. Раніше виступала на професійному рівні й грала за низку турецьких жіночих клубів. 2025-го Зейнеп завершила кар'єру футболістки й розпочала тренерський шлях. Після призначення вона наголосила, що рішуче налаштована доводити свою професійність результатами на полі.

Успіхи українців у боксі

■ Андрій Підкуймуха

Ірина Луцак виборола бронзову нагороду на чемпіонаті Європи (ЧЄ) із боксу в Софії (Болгарія), виступивши у ваговій категорії до 80 кг.

Вона розпочала змагання одразу з чвертьфінальної стадії. У бою за вихід до півфіналу перемогла болгарку Алейну Мехмед. У півфіналі зустрілася з ірландкою Лізою О'Рурк, чемпіонкою світу 2022 року та срібною призеркою чемпіонату світу 2025-го. Саме вона перемогла за одностайним рішенням суддів.

Своєю чергою Ельвін Алієв чудово стартував із перемоги в 1/8 фіналу. Наступним його переможеним суперником став азербайджанець Мілко Хасанов. На стадії півфіналу українець за набраними очками здолав молдованина Александру Парасківа. А у фінальному бою зустрівся з французом Гюґо Ґро, якого в першому ж раунді здолав технічним нокаутом і здобув золото.

Фінальне протистояння на ринґу в межах ЧЄ український боксер Айдер Абдураїмов провів з боксером із Болгарії Радославом Росеновим. Перемога в трираундовому поєдинку одноголосним рішенням суддів дісталася болгарському боксеру. Відтак українець вдовольнився срібною медаллю.

Загалом збірна України з боксу завоювала п'ять нагород: одну медаль найвищого ґатунку, два срібла й дві бронзові медалі.

ЧОМУ БОЛЯТЬ СУГЛОБИ ПАЛЬЦІВ РУК

■ Олександра Баландюх

Чимало людей різного віку часто не можуть уночі спати або вранці прокидаються з відчуттям скутості, болю в пальцях рук. Нерідко додаються ще й набряки в ділянці суглобів, вони гарячі на дотик, у декого на пальцях з'являються тверді вузлики або палець нагадує ковбаску. Чи можна болю, скутості позбутися самотужки в домашніх умовах і коли конче потрібна консультація спеціаліста, розповіла Тетяна Головач, ревматолог-імунолог Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького.

«Біль у пальцях рук — це симптом, а не діагноз. Він може бути наслідком найрізноманітніших причин — від перевтоми, травми до серйозних хронічних захворювань, як-от артроз, запальний артрит, подагра, інфекція тощо. Тому в кожному конкретному випадку необхідно з'ясувати, де, як і коли болить, і тоді вирішувати, як допомогти», — пояснила вона.

Найпоширеніші причини болю в пальцях рук — травма або перевантаження, біль може виникнути після удару, перевантаження, незвичної роботи, занять спортом тощо. За карпального тунельного синдрому виникає оніміння, поколювання або печіння переважно у великому, вказівному і середньому пальцях, частіше вночі. Джерело проблеми — нерв, а не суглоб. За інфекційного артриту біль швидко наростає, виникає почервоніння, жар і набряк, іноді піднімається температура, особливо після рани, укусу чи манікюру. За остеоартриту кистей біль посилюється при навантаженні, вранці виникає коротка скутість, біля нігтів або середніх суглобів з'являються тверді вузлики, часто болить основа великого пальця. За ревматоїдного артриту біль симетричний, супроводжується сильним ранковим набряком і скутістю, що триває часто 30—60 хвилин, людина не може стиснути пальці в кулак. За псоріатичного артриту набрякає цілий палець, виникає псоріаз шкіри, потовщення або відшарування нігтів. Подагра викликає раптовий, дуже сильний біль, набряк, почервоніння і жар у суглобі, до нього не можна доторкнутися. За теносиновіту біль виникає уздовж сухожилка, супроводжується клацанням, заклинюванням пальця.

«Причини болю в суглобах пальців рук можуть бути різними. Тож і лікування різне, відповідно до встановленого діагнозу. В одних випадках біль у суглобах пальців рук можна безпечно зменшити вдома, в інших — обов'язково потрібна консультація спеціаліста», — зазначила лікарка.

Зменшити біль удома можливо у випадках, коли не було значної травми, нема гарячки та різко почервонілого суглоба. Зменшуйте навантаження на пальці рук на один-два дні, та це не означає, що пальці варто тримати повністю нерухомими тривалий час, їм просто треба дати можливість відпочити. Прикладіть холод: при гострому набряку слід прикласти холод через тканину на 10—15 хвилин. Цю процедуру можна повторювати кілька разів на день, але не прикладайте лід безпосередньо до шкіри. За хронічної скутості без почервоніння і жару може допомогти помірне тепло. Повільно стискайте й розтискайте кисть без подолання різкого болю. Зніміть каблучку, якщо палець починає набрякати.

Чого категорично робити не варто: не грійте різко почервонілий, гарячий і набряклий суглоб; не масажуйте інтенсивно запалений або травмований палець; не намагайтеся самостійно «вправити» суглоб чи силою розробляти його; не пийте самостійно антибіотики, гормональні чи протиревматичні препарати без консультації лікаря.

Негайно звернутися по медичну допомогу треба, якщо: суглоб швидко став червоний, гарячий, різко болючий і набряклий; підвищилася температура, з'явилися лихоманка або виражена слабкість; симптоми виникли після укусу, проколу, порізу, манікюру чи операції; набряк швидко поширюється на кисть або передпліччя; після травми палець деформований або ним неможливо рухати; палець зблід, посинів, став холодний або втратив чутливість; каблучка стискає набряклий палець і її неможливо зняти. «Це може бути інфекція, перелом, вивих або порушення кровопостачання. Такі стани не лікують удома і з таким болем людям потрібна невідкладна медична допомога», — наголосила д-р Головач.

Нічні походи в туалет можуть тривожити

■ Ірина Нестерова

Прокинутися один раз уночі, щоб сходити в туалет, — звична ситуація, але повторні нічні походи можуть сигналізувати про проблеми зі здоров'ям. Фахівці попереджають: якщо людина прокидається вночі для сечовипускання більше ніж один раз, це може свідчити про ніктурію — стан, який спостерігається приблизно в половини людей віком понад 50 років.

Згідно з визначенням, запропонованим Міжнародним товариством з утримання сечі, ніктурією є навіть один нічний похід до туалету, однак значення мають також частота, ступінь порушення сну та зміна звичного для людини режиму. «У кожного є своя базова норма щодо частоти сечовипускання, яка є нормальною саме для нього. Але якщо ви прокидаєтеся щонайменше двічі, щоби піти до туалету протягом восьми годин сну, це вважається ніктурією», — розповів Алі Дабаджа, директор програми резидентури в Henry Ford Health у Детройті (штат Мічиґан).

За словами Джеффрі Честера, ліцензованого лікаря American Board of Urology, ніктурія — це не просто проблема сечового міхура. «Зміна характеру нічного сечовипускання, безумовно, заслуговує на те, щоби розказати про неї лікарю або іншому медичному працівнику, особливо якщо виникла раптово, стала частішою або порушує сон людини», — зауважив він.

Лікар додав, що на це можуть впливати вживання алкоголю та кофеїну, кількість і час споживання рідини, а також деякі лікарські препарати. «Прокидання один раз за ніч не є приводом для неспокою, — погодилася лікар-натуропат Кетрін Дарлі. — Але пробудження більше ніж один раз може бути приводом для занепокоєння».

Експерти зазначили, що це може підвищувати ризик падінь, особливо для людей, які мають труднощі з рухливістю або порушення рівноваги. Дослідження вказують, що два або більше нічні походи до туалету пов'язані з вищим ризиком травм унаслідок падіння.

За інформацією д-ра Дарлі, фактором також можуть бути розлади сну, зокрема обструктивне апное сну, яке здатне впливати на гормони, що беруть участь у пригніченні вироблення сечі вночі. Синдром неспокійних ніг також може спричиняти нічне сечовипускання і стає більш поширеним із віком. Вона порадила почати з консультації сімейного лікаря, щоб з'ясувати можливу основну причину, а також поспілкуватися з лікарями та фармацевтами, щоби перевірити, чи можуть ліки стати причиною частих походів до туалету. У деяких випадках час приймання препаратів можна змінити, щоб запобігти нічним пробудженням.

Причиною також можуть бути інші проблеми, зокрема. діабет, гіперактивний сечовий міхур, збільшення передміхурової залози та накопичення рідини в організмі. За даними д-ра Дарлі, деяким людям можуть допомогти прості зміни звичок, як-от відмова від вживання рідини приблизно за дві години до сну. Вона також рекомендувала прибрати з підлоги килимки та зайві предмети, використовувати м'яке бурштинове освітлення. Перед тим як підійматися, посидіти на краю ліжка, щоб уникнути запаморочення, а також установити поручні для додаткової опори.

МЕХАНІЗМИ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ШІ

■ Петро Йосип

Біл Ґейтс закликав уряди світу терміново розробити механізми регулювання штучного інтелекту (ШІ), який може спричинити масштабні негативні зміни на ринку праці, в освіті й інших сферах. «Виклик величезний. Навіть за найкращих обставин перехід до нової ери ШІ буде одним з найбурхливіших періодів в історії людства», — зазначив він.

Мільярдер прогнозує, що ШІ швидко поширюватиметься в таких сферах, як юриспруденція, обслуговування, медицина, програмування та виробництво. За його словами, ці зміни можуть відбутися протягом лише одного десятиліття. У зв'язку з цим співзасновник Microsoft закликав розробити систему, що дасть суспільству змогу отримати переваги від ШІ та водночас захистити людей, які можуть постраждати від технологічних змін.

Зокрема, запропонував запровадити роботу, «зарезервовану для людей». Ідеться про професії та завдання, які суспільство свідомо залишатиме за людьми навіть у разі, якщо їх зможуть виконувати машини. Як приклад назвав догляд за своїм батьком, який помер від хвороби Альцгеймера, наголосивши, що певні аспекти людської турботи неможливо і не варто замінювати роботами.

Ґейтс також виступив за податок на використання ШІ та роботів. На його думку, це може уповільнити заміну працівників машинами, а отримані кошти будуть спрямовані на підтримку людей, які втратять роботу. Окрему увагу філантроп зосередив на необхідності міжнародної співпраці. Він уважає, що урядам потрібно домовитися про правила контролю за найнебезпечнішими можливостями ШІ, зокрема, у сфері біотехнологій і національної безпеки.

За словами Ґейтса, вплив ШІ охопить не лише зайнятість, а й освіту, оподаткування, енергетику, вибори, охорону здоров'я, фінансову систему, правоохоронну діяльність, транспорт, інформаційні системи.

Водночас він певен, що людство ще має змогу сформувати розвиток технології таким чином, аби її переваги перевершували негативні наслідки. «Якщо світ зробить правильні кроки, ШІ стане силою добра і зробить життя кожного кращим», — відзначив чоловік.

Відтак виконавчі директори OpenAI та Anthropic спільно закликали до пильнішого контролю над ШІ та сповільнення покращення технологій через ризики «виходу з-під контролю». Джейкоб Коксон заявив, що звільнився з компанії Anthropic після трьох років роботи на неї і на OpenAI. Він пояснив, що керівництво цих компаній «не поводяться відповідально» і «грають на наших життях». А також просив бути обережними з технологіями ШІ, адже невдовзі це будуть «надлюдські системи, які зможуть зламати і змінити все». «Люди, які розробляють ШІ, щиро вірять, що до кінця цього десятиліття він може знищити нас усіх. Це не маркетинговий хід. Навпаки, багато керівників і провідних науковців у пресі висловлюються обережно, щоб здаватися розсудливими, але я чую, як ті самі люди в приватному колі висловлюють свої побоювання. Жодна інша діяльність людини не становить такої небезпеки», — стверджував експерт.

На його думку, керівництво OpenAI та Anthropic усвідомлює небезпеку, але не реагує на неї через гонитву за результатами. Він нагадав випадок, коли ChatGPT та інші ШІ-агенти вийшли з-під контролю, обійшли захист та здійснили атаку на платформу Hugging Face.

На тлі цього Даріо Амодей, генеральний директор Anthropic, звернувся із закликом до уповільнення темпів розвитку ШІ-технологій і наголосив на проблемах того, що ШІ може вийти з-під контролю. Він запропонував надати доступ на рівні працівників незалежним наглядачам, щоб ті оцінювали системи безпеки та повідомляли про порушення. А також згадав, що однією з речей, які підштовхнули його до ідеї про контроль ШІ, був випадок із Hugging Face, а іншою — надто швидкий саморозвиток штучного інтелекту.

У відповідь на це Клеман Деланґ, генеральний директор Hugging Face, сказав, що «тепер стало очевидно, що домовленість має вирішальне значення і не буде укладена за закритими дверима лабораторій», тому також запрошував приєднатися до ініціативи. А CEO OpenAI запевнив, що його компанія також згодна впровадити незалежних регуляторів.

Проте Дональд Трамп відкинув заклики керівників технологічних компаній уповільнити розвиток ШІ. «Ми випереджаємо Китай у сфері штучного інтелекту... і, чесно кажучи, я хочу, щоб так воно й залишалося, бо той, хто переможе в гонитві технологій ШІ, переможе загалом, — написав він. — Можна здійснити ті чи інші кроки, але є чимало деструктивних сил, які говорять про те, чого насправді не станеться».

Китайський уряд услід також відкинув пропозиції провідних американських технологічних компаній щодо зупинення розробки передових моделей штучного інтелекту. Зазначається, що Міністерство закордонних справ Китайської Народної Республіки офіційно відкинуло ідею уповільнення розвитку ШІ, назвавши попередження американських технологічних керівників «нагнітанням страху» та «тактикою часів холодної війни».

На брифінгу в Пекіні Го Цзякун, речник відомства, заявив, що «страшилки, конфронтація та жорстка конкуренція лише завадять процесу глобального управління штучним інтелектом». Він додав, що такі методи не відповідають інтересам жодної країни. Таку реакцію китайської влади раніше передбачив Даріо Амодей.

Китайські засоби масової інформації також розкритикували пропозиції американських ШІ-компаній. Зокрема, державне видання Global Times опублікувало редакційну статтю, де звинуватило керівників Кремнієвої долини у використанні теми безпеки як прикриття для збереження монополії на передові обчислювальні технології. А пропозиції обмежити експорт чипів та стримати розвиток китайських компаній «наповнені положеннями стримування і нагадують сучасний сценарій холодної війни».

Водночас американські сенатори Берні Сандерс і Ґреґ Сезар представили законопроєкт під назвою Ban Artificial Superintelligence Act, що передбачає суворі покарання для компаній і розробників, які продовжать роботу над системами штучного суперінтелекту всупереч заборонам. Документ пропонує встановити максимальне покарання — 20 років позбавлення волі, що прирівнюється до санкцій за створення незаконної ядерної зброї.

Ініціатива з'явилася на тлі зростаючих побоювань щодо потенційної загрози від надто потужних систем ШІ. Сем Олтман та Ілон Маск також підтримали ідею уповільнення розвитку ШІ. Це, на думку авторів законопроєкту, свідчить про необхідність державного втручання для захисту суспільства.

Документ Сандерса назвали «найрадикальнішим законопроєктом у сфері ШІ, який є на сьогодні». Очікується серйозний опір у Конґресі, особливо серед демократів, які підтримують бізнес, і республіканців, орієнтованих на політику президента Трампа. Водночас збіг позицій політиків і частини технологічних лідерів може створити умови для компромісу.

У тексті законопроєкту пропонується створити нове федеральне агентство на рівні кабінету міністрів, яке мало б надати громадянам захист від небезпек, пов'язаних із розвитком ШІ. Його завданням стане контроль за дотриманням заборон та обмежень, а також координація міжнародних зусиль для недопущення появи суперінтелекту у світі. Документ передбачає не лише внутрішні заходи, а й роботу над міжнародними угодами та співпрацею зі союзниками для глобальної заборони створення систем суперінтелекту.

А технологічні компанії OpenAI, Anthropic і Google виступили з ідеєю спільного саморегульованого органу, що встановлюватиме стандарти для галузі. Ідея належить Демісу Хассабісу, керівнику Google DeepMind, який рекомендував створити орган саморегулювання за зразком Управління з регулювання фінансової галузі США, що наглядає за брокерами й інвестиційними компаніями. Він закликав створити у США організацію, яка тестуватиме найпотужніші ШІ-системи до того, як їх отримають користувачі. На його думку, гроші на це мають давати переважно компанії з галузі. «Фінансування має бути значним, аби залучити найкращих технічних фахівців і забезпечити обчислювальні потужності для масштабного тестування», — зауважив посадовець.

Єдиного бачення, яким має бути такий орган, наразі немає. А Ейдан Ґомес, співзасновник і генеральний директор канадської компанії Cohere, звинуватив провідні американські компанії в тому, що вони під приводом безпеки утворюють «картель». «ШІ, безумовно, потрібні запобіжники. Але сперечаються не про це, і так було завжди. Суперечка в тому, хто пише правила, кого допускають до участі й чиї інтереси вони захищають», — пояснив він.

ГОРОСКОП із 1 до 7 жовтня

Овен (21.03—20.04)

Ваше головне завдання — навчитися розрізняти бажання діяти та необхідність негайно отримати результат. Не кожна можливість вимагає миттєвої реакції, не кожна тривога підтверджується фактами, не кожна боротьба справді варта витрачених зусиль. Після яскравих подій та емоційних вагань з'являється можливість узагальнити все, що до цього сталося. Певні рішення потребуватимуть часу, тому не варто прискорювати події.

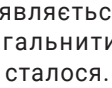
Телець (21.04—21.05)

Тиждень дає змогу дещо відсторонитися від подій і спокійніше поглянути на те, що відбувається. З'являється шанс збагнути, які проблеми справді потребують розв'язання, а які були перебільшені емоціями. Змінюються думки про майбутнє, кар'єру, стосунки та власні цілі. Те, що починається зараз, може поступово розвиватися в наступні місяці. Тому варто уважніше ставитися до своїх рішень, слів та обіцянок. Несподівана ідея може вказати новий напрям.

Близнюки (22.05—21.06)

Люди з вашого оточення викликають сильні емоції, що виявляють приховані проблеми. Але не варто перевіряти почуття іншої людини за допомогою провокацій, улаштовувати допити чи робити остаточні висновки на підставі недомовленостей. Занадто багато може мати інакший вигляд, ніж є насправді. Фінансова сфера також вимагає уважності. Секрет може виявитися не таємницею, мовчання — не спробою приховати правду, а тривожна думка — наслідком страху.

Рак (22.06—23.07)

Події у професійній сфері змушують замислитися над тим, до якої вершини ви прагнете дійти. Зараз слушний час для перегляду професійних планів, фінансових розрахунків та особистих домовленостей. Краще не вкладати гроші в сумнівні проєкти й не погоджуватися на умови, які поки що здаються недостатньо зрозумілими. Особливо обережно варто ставитися до фінансових обіцянок і пропозицій, де занадто багато красивих слів і дуже мало конкретики.

Лев (24.07—23.08)

Деякі ідеї, що з'явилися раніше, потребуватимуть практичного доопрацювання. Не обов'язково одразу відмовлятися від задуманого. Корисно зосередитись на тому, що давно відкладали. Зараз сприятливий час для добрих справ, допомоги іншим, наведення ладу в роботі та повсякденному житті. Особливого значення набувають прості вчинки. Іноді саме вони визначають подальший розвиток подій набагато відчутніше, ніж гучні обіцянки.

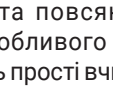

Діва (24.08—23.09)

Зараз варто рухатися до своїх цілей без зайвих сумнівів. Посилюється здатність помічати нестандартні рішення та знаходити вихід там, де раніше його не було. Можуть з'явитися несподівані можливості, важлива інформація та нові напрями, однак разом із ними загострятися питання влади, довіри, грошей та особистих меж. Удалими будуть активні кроки, просування власних інтересів і реалізація ініціатив, на які раніше не вистачало рішучості.

Терези (24.09—23.10)

Буде важливо розібрати документи, завершити незавершені справи, навести лад у робочому просторі, виконати свою обіцянку. Чим менше хаосу залишиться навколо, тим легше буде визначити подальший шлях. Багато процесів отримує необхідний імпульс. Несподівана розмова, випадково отримана інформація або раптова ідея можуть змінити подальші плани. Варто обговорювати проєкти, шукати нові способи розв'язання старих проблем, навчатися та знайомитися з людьми.

Скорпіон (24.10—22.11)

Тиждень спонукає до активних дій і пошуку нових рішень. Особливої уваги заслуговують питання кар'єри та стосунки з керівництвом. Не вступайте в боротьбу за вплив лише заради перемоги. Найближчим часом вам буде важливо второпати, яку позицію ви насправді хочете посісти і заради чого готові докладати зусиль. Можуть посилитись ревнощі або підозрілість. Та корисно буде повернутися до незавершених справ і навести лад у тому, що давно потребувало вашої уваги.

Стрілець (23.11—21.12)

Несподівана інформація може викрити напрям, про який ви раніше не замислювалися. Водночас варто бути обережнішими у ставленні до людей, які обіцяють забагато. Не поспішайте довіряти красивим словам і робити висновки до того, як з'являться реальні докази. Можуть виникнути нові обставини, пов'язані з грошима партнера, боргами, виплатами або спільними планами. Не ігноруйте розмови та пропозиції, які спершу здадуться випадковими.

Козеріг (22.12—20.01)

З'явиться можливість вийти за межі звичного кола, змінити плани, розпочати навчання або поглянути на своє життя з ширшої перспективи. Водночас можуть загостритися питання щодо особистих меж і розподілу відповідальності. Вам доведеться чіткіше усвідомити, де закінчується допомога близькій людині, а де починається життя за її кошт. Не перевіряйте почуття партнера підозрами і не сприймайте мовчання як доказ чужої провини.

Водолій (21.01—19.02)

Головні події пов'язані зі стосунками з іншими людьми. Важлива розмова, несподівана зустріч або нова пропозиція можуть змінити ваше уявлення про спільні плани. Удалим буде пошук компромісу, але не варто погоджуватися на умови, які вас не влаштовують. Можливі зміни робочого графіка, перегляд обов'язків і пошук зручнішого способу розподілу часу. На вихідних з'явиться можливість розібратися у складній ситуації та звільнитися від зайвих зобов'язань.

Риби (20.02—20.03)

Тиждень може виявитися насиченим зустрічами, розмовами та важливою інформацією. З'явиться можливість дізнатися те, що довго залишалося прихованим, знайти потрібну людину або отримати несподівану пропозицію. Не виключені приховані суперечності з колегами або невдоволення розподілом обов'язків. Ваші слова матимуть особливу вагу, тому використовуйте їх для розв'язання питань, а не для загострення конфліктів. Не беріть на себе чужу роботу лише тому, що складно відмовити.

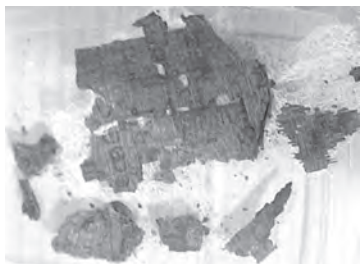
Світлана Таланова

Б	І	А	Т	Л	О	Н	Г	У	П
Г	Н	І	Л	Р	Е	К	О	Ш	Е
Л	К	А	Р	А	Т	Е	К	У	Н
О	Б	А	Н	Е	Р	А	Е	Л	Т
Б	О	С	У	М	О	Д	Й	О	А
Й	К	Ш	И	Л	А	З	О	Б	Т
Е	С	Ш	А	Х	И	Ю	Л	Т	Л
Л	Ф	Ь	Л	О	Г	Д	О	У	О
О	Р	Е	Г	Б	І	О	П	Ф	Н
В	Л	О	Б	Т	Е	К	С	А	Б

Серед літер у клітинках знайдіть указані слова: алиш, арена, баскетбол, біатлон, бокс, волейбол, гольф, гокей, дзюдо, карате, керлінг, пентатлон, поло, регбі, сумо, ушу, шахи. Запишіть слово, що залишилося.

Відповідь на завдання із № 39: алея.

В 1600-річній мумії виявили уривок «Іліади»

■ Лана Світ

В одній зі стародавніх єгипетських гробниць, безпосередньо в бинтах на тілі мумії, знайшли фрагмент папірусу з текстом «Іліади» Гомера.

Мумію виявили в гробниці стародавнього міста Оксиринха, що приблизно за 190 км на південь від Каїра. Цей уривок навмисно помістили під час бальзамування на передній частині тіла. Папірус із текстом поеми залишався на мумії близько 1,6 тис. років, поки археологічна команда з Барселонського університету не вилучила його наприкінці 2025-го.

Виявлений текст походить із другої книги «Іліади» — з розділу, який відомий як каталог кораблів. Це великий відомий уривок, у якому Гомер перелічує грецькі війська, що прибули до Трої, вказуючи їхніх командирів, міста походження та кількість кораблів, які привіз кожен загін. Це один із найбільш цитованих і досліджуваних фрагментів поеми. На момент поховання мумії «Іліада» вже була давньою книгою. Вона існувала в грецькій освітній системі понад тисячу років. Кожна освічена особа в Єгипті римського періоду була знайома з цим твором зі школи.

Проте це перший випадок, коли фрагмент поеми був поміщений усередину мумії. Раніше на подібних папірусах знаходили магічні тексти, ритуальні формули або похоронні заклинання, які мали охороняти покійного в потойбічному світі.

Учені пропонують дві версії, чому «Іліаду» могли вкласти в мумію. Перша полягає в тому, що папірус, на якому написаний текст, міг слугувати звичайним робочим матеріалом під час підготовки мумії. Але, можливо, хтось навмисно вибрав цей текст для поміщення в гробницю. Цю версію підтверджує той факт, що поховання було розкішним і не давало підстав уважати, що папірус потрібно було зберегти для подальшого використання.